

Maddika

3

Kriev vladai nuda jausmām
tāko tieši tā,
kā mēs daudzi
vēlamies.
Krievi ir ļoti
patīkami cilvēki.

KO: Kajam
bom glads?
n v soli.
KO: Blagor
mam.
KO: Lepa k
š dobil dū
Je prev
Tudj

ali prenasati ali, k jemljava
so taka zdravila za
tu dober in varen zdravilni
Na splošno je mogoče
rečati v prece
1810

...ti pa bo, prepri
...brez
...Clovek
...zmožn
...njegovo de'
...zakonci
...osam

Prav to bi meni
da do sreće si ti! Res te z
gleda pred božić
opisi, gledaju
si, ki imate slab uspeh.
foli pro

[illegible]

NAČIN?

BR
P
e.
R

oporasi
ustawego o
zakoncem
pri dlu
tam

UKO: Kō-ō
anovan
osko. S
an m

ma
bi
ECKO
francos
KO: tra
igra so
iz o
ko: w
asphe
neg
ve
ma
francos
KO: tra
igra so
iz o
ko: w
asphe
neg
ve
ma

lenic, klyu
m q

VSEBINA

Nataša Kalanova: Vstajenje	41
B. M.: Pesmi	42
Vinko Beličič: Gnezdo	42
J. p.: Nova drama Josipa Tavčarja	44
Drago Stoka: O izglasovanju predloga drž. zakona	45
Marij Maver: Srečanje	46
Kondor: Med jutrom in večerom	46
Janez Belej: Nekaj dni po Afriki	49
Dr. Lojze Suštar: Zakon je skupnost ljubezni	50
Lojze Škerl: Kaj pravite vi? —ij—: Koncert Zlobec-Jurkič	52
Lev Detela: Legenda o zmaju	54
Maks Šah: Zgodovina slovenskega šolstva	56
Saša Rudolf: Charles De Gaulle	57
Marinka Pertot: Nemi gostje. Smreka se ne upogne	57
Lev Detela: Zločin nad človeško svobodo	58
V. D.: Filiberta Benedetiča Razpoke	59

Uredil
JOŽE PETERLIN

Zunanja oprema
Klavdij Palčič

Revijo izdaja uredniški odbor:
Stanko Janežič, Marij Maver,
Franc Miljač, Sergej Pahor, Jože
Peterlin, Maks Šah, Lojze Škerl,
Drago Stoka, Češcut Marija in
Silvan Kerševan

Odgovorni urednik:
Dr. Lojze Škerl

Uredništvo in uprava: Trst, via
Donizetti 3, tel. 23-779 — Pod-
uredništvo v Gorici: SKAD

Cekovni račun 11/7019

Registrirano na sodišču
v Trstu št. 193

Tiska tiskarna »Graphis«, Trst,
ul. Sv. Frančiška 20, tel. 29-477

SEBICNA MLADINA?

Zadnjič ste objavili pismo, ki izraža veliko razočaranje starejšega človeka nad mladino. »Kakšen bo svet s tako mladino?« se vprašuje pisec. Po njegovem je današnja mladina sebična, krive so celo katoliške organizacije, ker da tam dobimo družbo in se zato odlegnemo domu.

Zdi se nam, da ni tako hudo, verjetno je imel pisec črn dan, da se mu je nabralo toliko primerov na kupu. Ne vemo, ali je mogoče reči, da smo mladi tako strašno sebični. Gotovo tudi; ali pa niso tudi pogosto starejši? Mnogi zakonci, ki nočejo na primer otrok, samo da so bolj prosti in nevezani, kakor je revija Mladika sama že večkrat zapisala. In tisti starejši ljudje med nami — zelo veliko jih je — ki živijo samo zase: v službi so, nato pred televizijo, v soboto, nedeljo zunaj z avtom, počitnice izrabijo za prijetna potovanja in njihovi pogovori se sučejo le okoli tega, kje so dobro jedli in kako so se zabavali. Nihče, nobena skupnost pa nima nič od njih, »od sebe ne dajo nobene fige.«

Mladi smo radi veseli, tudi radi potujemo, se ukvarjamo s športom, pa vendar tudi kaj delamo: prosvetno, kulturno, športno; zdi se, da imamo več idealov kot tista plast ljudi med nami, o katerih ne moremo reči sicer, da so »stari«, a tudi mladi niso več.

Tisti gospod pravi tudi, da so mnogi dobili prijatelje v katoliških organizacijah in so zato zapustili družine. Tudi to je zelo enostransko gledanje. Vprašanje je vedno, kako je družina priklenila otroka in kako in do kdaj ga je ohranjala v svoji sredi. Če pa smb našli prijatelje in to dobre prijatelje v organizaciji, morajo biti starši tega samo veseli. Kolikor vem, katoliške mladinske organizacije mnogo govore in navajajo svoje člane, naj bodo do staršev dobri in naj skrbijo, da bo v njihovih družinah lepo. Seveda vsega organizacije ne morejo narediti. Mnogi pa tudi niso redni člani in živijo le ob robu organizacij. Ne bo krivda zato tam, kjer bi jo hoteli nekateri iskati.

Se na to bi hoteli opozoriti, da zelo veliko mladine dela zelo nesebično, saj so revije in pisanje v njih v toliki meri njihovo delo! Različne prireditve in izvedba programa na teh prireditvah je v pretežni večini delo mladine.

Zaključili bi s tem, da bi rekli, da je tako pri starejših kot pri mladih dosti idealizma in požrtvovalnega dela. Zato mladi kljub vsemu ne obupujemo nad seboj. Vemo pa, da moramo na preročno pot privabiti čim več mladih. Nekaj mladih

PISMA NAM IN VAM

SE O SOLSKIH KNJIGAH

Zadnjič je nek profesor enotne srednje šole izrazil svoje razočaranje zaradi Slovenske čitanke, ker je samo razmnožena in ne tiskana. Jaz se povsem strinjam z njim, da bi želeli imeti lepo, tiskano knjigo, žal pa je ni in je vseeno bolje, da imamo vsaj to. Bolje je nekaj, čeprav tehnično revno, kot pa nič. Ali se vam zdi?

N. N. profesorica na enotni sr. š.

Zadnjič smo objavili pismo profesorja enotne sr. šole in smo na koncu izrazili željo, da bi knjiga čimprej izšla — tiskana. Pisec (še manj pa mi) ni hotel s tem omalovaževati tehničnega dela openske sr. šole, ki zasluži za to delo vse priznanje, niti ni hotel kratiti priznanja sestavljalcu knjige, prof. Miheliču. Izrazil je le žalost in razočaranje nad tem, da moramo Slovenci na Tržaškem dati v roke tako razmnoženo »čitanko«, še posebej zato, ker jo učenci sprejemajo iz rok predstavnika Jugoslavije. Razočaranje torej ni ne nad opensko šolo, ne nad prof. Miheličem, ampak nad matično državo, ki ni naredila tistega, kar je in še bo naredila Italija za italijansko narodno manjšino v Jugoslaviji. Država (Jug.) bi morala biti tu bolj skrbna in malo bolj »gosposka«.

Ponovimo pa tu znova, kar smo že zapisali. Če so lahko slovenski kateheti na Tržaškem sami napisali, založili in izdali zelo lepo tiskano, ilustrirano, vezano veroučne knjige za naše šole — ali ni čudno, da slovenski profesorji tega niso zmožni narediti in prinašajo v razred šapirografirane zvezane liste, ki jih vežejo edino tiskane platnice?

HOCKEY 66

Pismo iz Ljubljane:

»Vse naše dijake je zelo prevzelo in navdušilo kanadsko moštvo, ki ga je vodil duhovnik prof. dr. Bauer. Po šoli se je govorilo le o njem in njegovih fantih, ki so mu vsak dan vzgledno ministrirali. Prav tako je veliko ljubljanskih dijakov zahajalo tiste dni k njegovi maši.«

»Organizacija tega svetovnega tekmovanja je zahtevala mnogo dela in mnogo sposobnosti. Slovenci so izpeljali organizacijo odlično. Nekaj stvari ob robu »Hokeja 66« ni bilo najboljših, kot na primer »Kmečka ohceta«, ki je bila daleč od slovenske tradicije, vendar so bile te mednarodne tekme lepa afirmacija Slovenije in Slovencev v mednarodnem svetu.«

(Nadaljevanje na 3. strani platnic)

Posamezna številka Mladike stane 200 lir, po pošti 220 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 2000 (2200) lir. Naročnina za ves letnik v Jugoslaviji 200 din, v Ameriki stane 5,5 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 4 funte.

VSTAJENJE

Ko zacvete prvo drevje in zazeleni trata, začutimo, da vstaja novo življenje. Naša vera v lepoto in v lepšo dobo postaja močnejša. Zjasni se nam obraz in v srcu nam je toplo. Čutimo bližino Velike nedelje, posebno še, če smo hodili v senci Velikega petka.

Kako so morali čutiti to vero prvi kristjani, ki so bili preganjani!

Kako močno so hrepeneli po Veliki nedelji naši predniki, naši dedje in pradedje, ki so v socialni stiski čakali rešitev in osvoboditev.

Koliko oči se ozira za soncem in koliko bledih, bolnih lic čaka toplote, ki jo prinaša Velika nedelja!

Sploh pa, ali ni naša doba eno samo iskanje in pričakovanje? Človek bi hotel čim prej do zvezd, do samega sonca.

Mladi rod bi najrajši zavrgel vse staro in se oprijel nečesa novega, sam ne ve večkrat česa.

Veliko pričakovanje spremlja množice.

Nič ni lepšega kot vera v Vstajenje. Vera v veliko upanje ohranja človeški rod skozi stoletja, da v težavi ne klone.

V tem trenutku mislimo na svoj narod. V vseh dobah so mu pisali smrtne obsodbe.

Kdo bi naštel vse težke dni in leta, ki jih je preživel? Bilo je temno, da ni bilo videti odseva zarje.

In vendar naši očetje niso obupali. Ne ob Savi in ne ob Dravi, ne v hribih za Krko in ne na bregovih Soče, ne za Belo in ne ob Nadiži in za morjem. Toda ohranjala jih je vera v Vstajenje, v velikonočno jutro, vera v tisto pravico, ob kateri je rekel Kristus, da bo zmagala. Vera, ki nas vodi preko križa do vstajenja.

Zato čutimo, da moramo nazaj na pot naših očetov, če hočemo ohraniti svoj narod v nadaljnja stoletja. Vemo, da je največje poroštvo našega narodnega obstanka vera naših očetov. Kdor to vero narodu jemlje ali jo je že vzel, naj pomisli, kaj in kakšno nadomestilo je zanjo dal.

Za temnimi dnevi smo doživeli svetlo jutro na pragu letošnje Velike noči, ko je bil v deželnem svetu izglasovan predlog zaščitnega zakona za manjšine; italijanski katoličani so malo pred tem ob predavanju P. Castellija resno in stvarno in pošteno govorili o narodnih manjšinah, torej tudi o nas. Čutili smo, da prihaja lepši čas medsebojnega razumevanja.

Ne obupujemo niti nad tem, kar se je zgodilo v Šent Lenartu, ko je moral gospod župnik Kračina, sicer pod pretvezo napredovanja, oditi od slovenskih rojakov v furlansko faro. Če smo zadnjič zapisali z navdušenjem, da je zasijalo sonce nad Vidmom, ne moremo verjeti, da so nas tedaj besede preslepile in da so bili tisti smehljaji laž. Tudi tu verujemo v vstajenje iskrenosti, bratstva, resnice in ljubezni. Kajti, kdo bi si upal graditi tako blizu Rima visoki zid, da bi duh II. vatikanskega koncila ne mogel prodreti tudi do teh krajev?

Ne, ne! Že vstaja velikonočno jutro. Ne smemo ga zamuditi in vemo, da ga ne bodo tudi naši bratje, ki enako verujejo vapij kot mi. Preko vsega sveta gre veliko oznanilo Vstajenja. Kličemo ga vsem:

Kristus je vstal!

1.

Jaz sem dekle
v visokih petah,
s pričesko
po zapadni modi.
Zvečer se vračam
preko mesta:
čez New York,
London, Rim, Pariz —
(Kaj niso mesta
si zvečer podobna?)
in strehe skrivajo nebo.
A jaz zazdim se
sama sebi drobna,
majhna pika,
ki med pikami hiti.

Sinoči sedel je Lazar
na deževnem tlaku
in gledal noge žen
v krznenih plaščih
in noge mož,
ki so hiteli mimo
in si z rokavom
brisal blato,
ki ga je čevalj
tuje noge
metal v prsteno
in poraslo lice.

Sinoči šla sem preko mesta
in bilo me je sram
pobarvanih oči.

GNEZDO

Restavracija »Pri boljši mizi«, ki jo pozna vsa tržaška gospoda, je tudi pri krotkem, ljubeznivem in hvaležnem Vojku imenitno zapisana. Tam sta doma njegova prijatelja Žarko in Cveto — in tam že lep čas obeduje vsako nedeljo.

Tako zelo sta se ga rdečelična fantiča navadila, da je bil povabljen tudi na velikonočno kosilo. Ko je mami po maši to naznanil, so mu oči kar sijale od sreče. Mama pa se je zaskrbljeno ozrla na njegov suknjič, ki ga je prejšnji dan z vso dobro voljo skušala očistiti utrujenosti in madežev. Za obljubljeni novi suknjič je namreč zmanjkalo denarja — in končno otroci tako naglo rastejo...

Blagoslovitev ognja in vode, pritrkavanje ob glorijski, cerkovnikova spretnost ob snemanju velikega vijoličastega zagrinjala na glavnem oltarju — v tistih trenutkih je bila praznična cerkev vsa trda, ali se ne bo zvrnila kakor goreča sveča, ta večer še posebno visoka ter na posebno visokem in blestečem svečniku. Ljudstvo se je olajšano, občudujoče, hvaležno nasmejnilo... in potem orgle, petje, zvončkljanje, kadilo. In potem procesija s svečami trepetajočih plamenčkov, nebo, starinske razšklepetane svetilnice nad glavami nosilcev petnajstletnikov, bandera prejšnjih rodov in tudi nova — vse gre po široki cesti za križem in se vrača, pivci po krčmah zro na cesto in jim ni čisto vsakdanje pri srcu... iz razsvetljenega zvonika pa vriskajo zvonovi preko streh in vrtov daleč čez gmajne.

Nova velika noč se je Vojku vtisnila v dušo... in zdaj še kosilo v restavraciji »Pri boljši mizi! Kak užitek je takole sedeti in jesti v prijateljski družbi, ko te nihče venomer ne opominja: Drži se nad krožnik! — Kaj pa zmeraj nekaj izbiraš ko kakšna kokoš! — Ne govori s polnimi usti! — Zakaj imaš pa vilice? — Jej spodobno! — Kaj spet mrviš kruh! — Obriši si že usta, pujsek!

Na velikonočno jutro je bil v zraku močni duh po zgorelih plinih ža-veljskih petrolejskih čistilnic — in Vojkov oče je vedel: popoldne bo dež. Tudi vremenoslovci po radiu so napovedali dež... in niso se zmotili. Iz oblakov je začelo vztrajno pršeti. Slivovo cvetje je močneje zadišalo v svoji sladkosti, zelenina je postajala živahnejša. Vojku je bilo vse to všeč: on bo na gorkem pod streho — in pri kakšni mizi! Premlad je še, da bi mislil, kako razočarani bodo turisti iz severnih dežel. V stotisočih so premraženi prihiteli čez Alpe v hrepenenju po sončni, gorki Italiji, nudil pa se jim bo turoben pogled na obale v dežju...

Tam v zarasli dolinici, ki je za restavracijo »Pri boljši mizi« večni vir blagodejne svežine in kjer se po zidu vzpenja gost bršljan, sta si kos in kosovka zgradila gnezdo. Nista čakala, da ozeleni grmovje. On je ženi-tovanijsko črn pel na vrhu gole akacije, na vse strani odpiral rumeni kljun in nekaj dopovedoval — nekaj veselega. Kmalu po cvetni nedelji so se že odpirali kljunčki mladega zaroda.

V ognjeviti raziskovalni sli, ki jo je spodbudilo velikonočno kosilo, pa so gnezdo opazili Vojko, Žarko in Cveto. Kar obstali so: kdo je že kdaj videl kaj takega? V gnezdu so mladiči zevali s kratkimi in širokimi kljunčki: jedli bi, joj, kako bi jedli!

Fantiči so se spogledali.

»Ali jih je kosovka zapustila?«

Z bršljanovih listov je kapljalo, a gnezdo je bilo varno pred dežjem. Vojko, ki je pozimi na osnovi različnih knjig, očetovih pojasnil in lastnega opazovanja napisal daljšo razpravo o pticah — ni še znano, kateri časopis jo bo imel čast objaviti in kdaj in ali bo prišla v poštev za prevod v kak tuj jezik — ta Vojko je v trenutku spoznal, kaj je njihova dolžnost. Če je kosovka mladiče zapustila ali pa če jo je doletela kaka nesreča, jih morajo nakrmiti oni!

Nič se niso zmenili za dež, ki je rosil brez konca, marveč so začeli vneto iskati črvičev pod kamni, po mahu in med travo. A bilo je ko zakleto: nikjer nič!

»Midva greva domov,« je naveličano rekel Žarko in odšel z mlajšim bratom.

Vojku pa je skrb, kaj bo z mladiči, hotela razdehati srce. Šele ko so mu curki začeli polzeti po vratu, se je spomnil, da mora tudi on domov.

Mama je ko k molitvi sklenila roke, ko ga je uzrla pred sabo: lasje so se mu lepili na čelo, suknjič je bil temen od mokrote, hlače na kolenih umazane... ob razmočenih in blatnih čevljih pa je roke brez moči povescila. Po napetem molku je bruhnilo iz nje:

»Na, gleejte ga, kaaakšen je prišel! O, zakaj se jaz mučim, da bi bil snažen, kot je tvojim letom primerno! Kak suknjič ti prinese! Pa kakšne čevlje! — Pokaži roke!«

Srajčni rokavi so bili do komolcev umazani od razmočene rjave prsti — in Vojko, ves droban in potrta od razočaranosti, je očitajoče gledal vanje. Le kdaj so se mogli tako umazati, ko so bili zjutraj vendar čisto beli?

»Niti en dan ni drugače! Niti za samo veliko noč!« je vzdihovala mama. »Povej: kje si bil in kaj si počel?«

Razgovoril se je o mladičih v gnezdu.

»Pa čisto goli so, veš, pa samo kljun odpirajo, a kosovke od nikoder! Kaj, če jo je kakšna mačka požrla? Ampak jaz mislim, da se kosovka ne da kar tako, kadar ima mlade!«

Vneteje ko je govoril, bolj so mu žarele oči. Ne le njemu: tudi očetu, ki je sedel za časopisom in je še zmeraj molčal, ker je čutil (pa tega ni smel povedati), da se je ta otrok vrgel po njem: potepa se rad in oči ima odprte za vse. Lani je pri mlekarici Francki prvič videl tele in je to navdušeno povedal doma. »Pa je teliček ali teličku?« so ga vprašali. »Ne vem,« je odgovoril, »ampak mislim, da kravica ne bo: saj ima na trebuhu en tak hribček, kakor je srednji od Treh Cim di Lavaredo.« Moral si je pač temeljito ogledati razglednico, ki mu jo je starejši brat poslal iz Dolormitov...

»Sezuj se zdaj, preobleci se, umij se,« mu je v občutku drobcene so-krivde rekel oče.

»Misliš, očka, da bodo mladiči poginili?«

»Mislim, da ne. Samo gledat jih ne hodi, ker bi se stara dva utegnila skujati. Če jim hočeš dobro, se premagaj in ne hodi blizu. Jaz tudi Žarku in Cvetu ne bi povedal za gnezdo.«

Vojku je zastala beseda. Odprtih ust je gledal skozi okno in nekaj grozno premišljal.

»Ne vem, kako bo... ko onadva že vesta.«

»Če ste si prijatelji, se boste že zavezali, da ne bo mladih kosov nobeden motil. Prava ljubezen zmeraj terja odpovedi,« je rekel oče in gledal hruškov beli cvet, ki se je pilepil na mokro šipo.

»Oh, samo da ne bi poginili!« je vzdihnil fantič.

Zunaj je vztrajno šumel dežek. Po cestah so hodili ljudje v novih oblekah pod dežniki. Bilo je hladno, a površnika nisi videl nikjer več nobe-nega: velika noč odpihne zimo, prinese cvetje in nezadržno odpiranje brstja, gorkoto in brezkončno ptičje slavlje. Nikogar ne sme tedaj zebsti, tudi če

Maksim Gaspari: Na velikonočno soboto z blagoslovljenimi jedmi

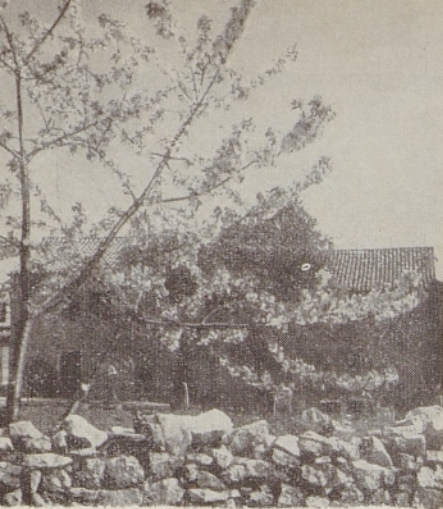
2.

A jaz sem mati.
Zdaj grem v šestdeseto.
Postajam čudna.
Zvečer poslušam radio,
da zaspim
in večkrat sama
s sabo govorim,
preveč tišine
je sedaj pri hiši.
Vendar prav nič
ne objokujem;
sem zmeraj vedela,
da vsaka mama
ostane enkrat
ob praznem oknu sama.
Življenje več
bi mi ne moglo dati
Bila sem sestra,
žena, mati.

3.

Ne slišiš me,
ker molk je pesem,
lepša od besed
in ni dozorel čas
za zadnji strip-teas
razbolele duše.
A dozori.
Na odru mraka
nežna bo plesala
ob zvokih vetra
kakor lotov cvet;
ko odgrnila zadnjo
bo tančico
in svojo zadnjo
pesem darovala,
boš spoznal:
ljubila je,
bila poet.

B. M.

NOVA DRAMA JOSIPA TAVČARJA

Letos je vodstvo Slovenskega gledališča v Trstu sprejelo na spored spet novo Tavčarjevo dramsko delo, ki mu je dal avtor naslov »Mrtvi kanarček«. Žal krstna predstava ni bila za slovensko skupnost v Trstu kulturni praznik, kar bi moral biti. Vendar je temu krivo gledališče samo, ki ni znalo ali hotelo ustvariti prazničnega razpoloženja. In vendar bi vsaka gledališka ustanova ob taki priliki imela polno hišo, napolnila bi dvorano s povabljenimi, vsi izvajavci bi vse storili, da bi ustvarili ob novem domačem literarnem delu praznik slovenske ustvarjalnosti. To še prav posebej v Trstu.

Ni naša stvar, da bi raziskovali, zakaj ni bilo tako. A zamujena je bila lepa priložnost, ki se vsak trenutek ne vrne. In to ni vseeno. Gledališče je končno le zadeva slovenske skupnosti, ali bi vsaj moralo biti, in ne zadeva nekih privatnikov, ki jim ta ali ona stvar ni všeč in že v naprej ubijajo lepo pričakovanje.

Tavčarjev »Mrtvi kanarček« bi moral bolje uspjeti kot je uspel. Zdi se, da je šel avtor v tem delu globlje v problematiko sodobnega človeka kakor kdaj koli v prejšnjih delih. Res, da je prvi del mnogo bolj enoten in jasen kot drugi, ki je nekoliko razvlečen in morda premočno irealno povdarjen, toda vedno mora iti, in povsod tudi gre, režija avtorju naproti in mora z odrsko praktičnega posluha ujeti pravilen ritem in preskok tam, kjer morda avtor ni čutil te potrebe, ker je šel le za svojo mislijo. Zdi se, da bi bilo potrebno še več dela na odru, še več poizkusov, še več dognanj. Nič ne dvomimo, da bi bilo mogoče še marsikaj igravsko in režijsko izboljšati.

Ne trdim, da mora delo vsakega domačega dramatika uspjeti, pravim pa, da je treba vse storiti, da čim bolje uspe.

jp

mrzlo vleče in bodo vrhovi hribov na severu drugi dan nadahnjeni z dehtčim aprilskim snegom.

Kljub tistemu sklepu se Vojko ni mogel premagati... skrb mu ni dala, da ne bi šel v poznem popoldnevu prisluškovat k tistemu gnezdu v bršljanu. Ko pa je videl, da kosovka in kos nista pozabila na mladiče, mu je odleglo. Stekel je domov in zmagoslavno naznanil:

»Se so tam! Se čivkajo!«

Suknjič preko stolovega naslona, čevlje pod pipo in potem k peči, hlače nad štedilnik, srajco in nogavice na kup umazanega perila, pred umitega fantiča v pižami pirhe in potico — da bodo vsi imeli spomin na to veliko noč: na glorio sobotnega večera, na pritrkavanje nedeljskega opoldneva, na neblogljeno, a upapolno življenje v gnezdu.

Vse stene tržaških poslopij, obrnjene na vzhod, so bile drugo jutro žarno osvetljene. Začel se je beli teden... z vsemi skušnjavami za Vojka. Toda izkazal se je, fantič! Skrit z Žarkom in s Cvetom daleč proč od gnezda je opazoval kosa in kosovko, ki sta neutrudno priletala s polnim kljunom k mladičem v bršljan in spet odletala po novo hrano.

»Le kje najdeta toliko črvičev?« se je čudil Žarko. »Veš, kako smo mi povsod brskali, pa nismo nobenega našli?«

»Ej, ptice ti imajo oči in nos, še posebno kadar morajo krmiti mlade!« je modro odgovoril Vojko.

Poslušali so vedno glasnejši ščebet iz gnezda in z močno voljo krotili drug drugega radovednost.

Belo nedeljo je Vojko že spet proslavil s kosilom v sloviti restavraciji »Pri boljši mizi« v družbi Žarkovi in Cvetovi. Sončni popoldan jih je zvalil daleč na prebujeno gmajno, in tam jih je prevzelo toliko novega, da so na kosovo gnezdo čisto pozabili.

Cez nekaj dni pa se je Vojko zopet spomnil nanj in pohitel v dolinico. V bršljanu je bilo zdaj vse tiho in mirno, zakaj v pridihu majske gorkote so kosi godni zleteli iz gnezda. Ko za nekaj ljubelega oropan je stal pred tisto praznino, v tistem molku bršljana, ki se je pomlajen vzpenjal po zidu.

Tedaj je na tleh pod praznim gnezdom opazil zelenkaste, z rdečerrjavimi pegami posute jajčne lupine. Obraz se mu je v hipu razjasnil. Sklonil se je in jih začel previdno pobirati. Nato je skušal iz njih sestaviti kako jajčece. Ni šlo, a lupine so le nakazovale obliko in velikost kosovih jajc. Nenaadno je odložil vse, kar je imel v dlaneh, zakaj obšla ga je nova misel.

Iztegnil je obe roki pod gnezdo in ga pazljivo potegnil iz gostega bršljana. Kot bi se mu bila oglasila slaba vest, da počenja nekaj prepovedanega, se je ozrl naokrog. A nikogar ni bilo — in pomiril se je. Lupine je rahlo zložil v gnezdo in s svojo dragocenostjo odhitel domov.

»No, ravno teh novih smeti se je še manjkalo v hiši!« je zagodrnjal oče, ko je Vojko žarečih oči s hrbtom zaprl vrata za sabo.

»Saj niso smeti,« je užaljeno odgovoril fantič in ljubeznivo položil gnezdo z naravnanimi jajčnimi lupinami v kot dnevne sobe »Ali ni lepo?«

Otrokove srečne oči so očeta razorožile, da je vstal od svojega pisanja, se nasmehnil in zaklical v kuhinjo:

»Mami, dobili smo nov, dragocen kos pohištva. Pridi no sem, ga boš videla!«

A nikomur ni bilo do smeha, ko so stali sredi dnevne sobe in gledali v kot, ki mu bo odslej metla prizanašala: tam je ležalo gnezdo — kolobar s prstjo zlepljenih bilk, postlan s koreninicami in obdan z mahom. Bilo je ko zibka, kjer so celo povoje pustili in od koder so godni zleteli mili znanilci prihodnje pomladi, prihodnje aleluje.

(Novela je bila nagrajena na radijskem natečaju v Trstu)

O IZGLASOVANJU PREDLOGA DRŽAVNEGA ZAKONA

O odobritvi zakonskega načrta, ki ga je predložil deželni svet svetovalec Slovenske skupnosti dr. Jože Škerk, je bilo v slovenskem dnevnem in tedenskem časopisu veliko govora. Stvar je namreč za vse narodne manjšine v Italiji, posebej pa seveda za nas Slovence, tako velike važnosti, da imamo lahko izglasovanje tega zakonskega predloga za zgodovinski dogodek, ki bo v analih zgodovine zamejskih Slovencev prav gotovo zapisan z zlatimi črkami. In to brez najmanjšega frazarjenja in brez vsake retorike: izglasovanje zakonskega predloga o kaznovanju hujškanja na narodnostno mržnjo je bilo za našo narodno manjšino najpomembnejši uspeh, ki ga je zabeležila vse od početka delovanja deželnega sveta, oziroma od njegove prve izvolitve.

O tehnični, to je strogo juridični plati Škerkovega zakonskega predloga ne bomo na široko razpravljali, ker so že dovolj drugi časopisi, pa tudi zato ne, ker je »Mladika« mesečnik, ki naj raje skuša zajeti celoto problema kot takega. Rad bi pa na kratko razložil pot, ki jo mora zakonski predlog Slovenske skupnosti še opraviti, ker morda ni bilo dovolj o tem govora.

Da pride do formalne tvorbe zakonov z vsedravnno veljavnostjo, je treba, da nekdo predloži zakonski načrt v rimskem parlamentu. Po italijanski ustavi imajo to pravico: člani parlamenta, vlada, deželni sveti ter ljudstvo, če se zbero podpisi vsaj 50.000 državljanov, ki imajo volilno pravico (vendar pa za to manjkajo konkretno še izvršilne norme).

Svetovalec Slovenske skupnosti v deželnem svetu Furlanije-Juljske krajine je izbral možnost, ki mu ga dajeta italijanska ustava ter Statut naše dežele, ter je lani — po ponovnih izgredih proti Slovincem — predložil v odobritev deželnemu svetu zakonski načrt, ki naj bi za vedno preprečil vsakršen izbruh narodnostne mržnje, in to s kazenskim preganjanjem. Njegov predlog je v pristojni deželni komisiji padel na rodovitna tla: od te komisije pa je Škerkov zakonski predlog romal v sejno dvorano deželnega sveta. In 16. preteklega marca je deželni svet po štiridnevnem diskutiranju odobril zakonski predlog Slovenske skupnosti, in sicer z ogromno večino glasov (56 proti 5). Zakonski načrt pa se glasi takole: »Členom 291 in 415 kazenskega zakona se dostavi še naslednja člena: 291/bis — Kdor javno žali tradicije, jezik in kulturo narodnih manjšin, je podvržen kazni, ki jo predvideva člen 291 (ta člen kazenskega zakonika predvideva zaporno kazen od enega do treh let za vsakogar, ki žali italijanski narod); 415/bis — Kdor javno ščuva k nestrpnosti in k sovraštvu med različnimi narodnostmi, je podvržen kazni, predvideni v členu 415.« (Ta člen kazenskega zakonika predvideva zaporno kazen od šestih mesecev do pet let za vsakogar, ki javno ščuva k nepokorščini zakonov jav-

nega reda, ali pa k sovraštvu med socialnimi plastmi, oziroma družbenimi sloji; op. pisca).

Tako izglasovani predlog roma sedaj v Rim na osrednjo vlado, ki ga bo nato poslala v dokončno odobritev parlamentu. Skoraj gotovo bo predlog odobren v parlamentu; zna pa se tudi zgoditi, da ga posebna komisija, ki pripravlja revizijo italijanskega kazenskega in civilnega zakonika, osvoji in izglasuje.

Rekel sem, da je bil za nas 16. marec zgodovinski dan, in to brez vsakega pretiravanja. Ko sem tistega dne prisostvoval seji deželnega sveta, sem imel občutek, kot da se je končno le obrnilo na bolje; imel sem občutek, da je pravi duh demokratičnosti, narodnostne strpnosti ter duh iskrenega prijateljstva med narodi vendarle zajel ogromen krog naših sodržavljanov italijanske narodnosti; žeja po iskrenem in mirnem sožitju je zaorala ledino v srcih, ki so morda še nedavno hlepela po dnevu, ko bi se naša narodna manjšina dokončno asimilirala. Predvsem s tega vidika je bil 16. marec morda najvažnejši dan, kar jih je doživela naša manjšina v zadnjem razdobju. Res, da je že več kot 20 let, kar je minila vojna, res je pa tudi, da ni še dolgo tega, kar smo bili kot pripadniki slovenske narodne manjšine predmet stalnih napadov, večkrat tudi fizičnih; spregovoriti kje po slovensko, posebno v javnem prostoru, je pomenilo tvegati zaničljiv nasmeh, včasih pa tudi psovko »ščavo«; in bilo je treba psovko mirno požreti, drugače je bilo še nevarno, da jo ti skupiš.

Zdaj pa se je čas vendarle spremenil, kajti ne samo, da se je v deželnem svetu 17 ur govorilo o slovenski manjšini; ne samo, da so nas prvič »ex catedra« priznali kot avtohtono narodno manjšino, ne samo, da so nešteto krat ponovili ime »Sloveni« — in ne »Slavi« kot vedno doslej — ampak so skoraj vsi deželni svetovalci pozorno poslušali govore s problematiko narodnih manjšin. Nihče ni kričal, žvižgal ali strupeno spremljal debato o Škerkovem zakonskem predlogu. Še desničarji so se v glavnem — z izjemo nekaterih izpadov — omejili na juridična izvajanja.

Mislim, da je to največja moralna zmaga, ki jo je od vsega svojega početka izvojevala Slovenska skupnost. Je pa to tudi zmaga tistih italijanskih demokratičnih ljudi, ki so se že drugič v času enega leta tako temeljito zavzeli za pravice naše narodne manjšine, in s tem pretrgali — in upati je za vedno — s tistimi nazadnjaškimi in šovinističnimi krogi, ki so nas hoteli perfidno potisniti v izolacijo, postopati z nami kot s kakimi črnici in nas nato polne manjvrednostnih kompleksov za vselej asimilirati.

Hvala Bogu, pa je začel širši krog someščanov italijanske narodnosti s pravilne strani dojemati in reševati problematiko slovenske manjšine v deželi Furlaniji - Juljski krajini.

SREČANJE

Zbudim se. Vstanem. Zbiram prve misli. Zadržujem nočne vtise. V sanjah sem jo srečal. Sploh jo že dolgo srečujem samo še v sanjah. Prišla je v copatah in domači halji. Imela je upadel obraz, uvel in utrujen. Komaj mi je stisnila roko, ki sem ji jo ponudil. Mati jo je sočustvojoče gledala od strani. Ni še poročena, sem pomislil. Njena roka je koščena in hladna. Živčna je, sem pomislil.

»Si končal?«

»Ne.«

»Bolje bi bilo, ko bi končal...«

Take morajo biti vse neizživete ljubezni, ki jih je razjedel čas in razkopala žalost.

Peljem se v mesto. V avtobusu sedita pred menoj slovenski učiteljici. Poznam ju: doma sta nekje iz tržaške okolice. Med seboj govorita italijansko. Zlobneži pravijo, da iščeta moža. Za to, sem prepričam, imata gotovo veliko šans.

Prerivam se skozi gnečo v devetici, ki pelje proti Sv. Ivanu. Tramvaj je poln slovenskih dijakov: učiteljsčnikov, »trgovcev«, realcev, »klasikov«. Med njimi izstopa lepotica, ki čivka: »Cossa gavevimo de slovenščina per oggi?«

Večina, hvala Bogu, govori glasno slovensko, tako da se opogumita celo s torbami obloženi Kraševki z onstran meje in prosita, naj ju opozorijo, ko privozimo do Dreherja. In tudi resni in togi tramvajar se ne boji več za svoj stolček pri Acegatu in spre govori nekaj besed v jeziku, v katerem ga je mati učila prvih molitvic k angelu varuhu.

Ujamem del razgovora o tem, kakšna naj bi bila idealna žena.

»Mora dobro kuhati,« pravi doktor R.

»Mora biti inteligentna,« meni fina gospa Č.

»A ne preveč,« vpade hudomušna gospa V.

»Biti mora vedno dobre volje!« pravi mladi knjigovodja, a zdi se, da ni to tisto, kar bi rad pristavil.

Avgust Černigoj: Križanje

Ko je odzvonilo zadnjo uro, je v razredu zašumelo, da je Božidarja Dolenca kar vrglo skozi vrata. Stopil je na hodnik in se napotil v tajništvo. Ko je prišel pred vrata, je nalahno potrkal in vstopil. Sredi napol razsvetljene sobe je stala gospa Marija, pripravljena, da odide. Prišel je zadnji, je dejala. Mislila je, da ga sploh ne bo in da je pozabil, da smo danes »sedemindvajsetega«.

Božidar Dolenc se je komaj nasmehnil, položil svojo črno aktovko iz plastične mase na mizo, vanjo skrbno spravil upognjene rdečkaste bankovce, ki mu jih je gospa Marija dvakrat odštela, »da ne bi bilo kake ne ljube pomote«, in odšel. Odložil se je, da pojde domov peš.

Na ulici se je nalašč ognil žvrgoleči gruči svojih učenk in se z dolgimi koraki napotil po široki obmorski cesti. Šel je mimo pokritega plavalnega bazena, mimo ribarnice, od koder je ostro zaudarilo po ribah, za sabo je pustil pomorsko postajo in že se je bližal Velikemu trgu. Lahko in pogumno je stopal Božidar Dolenc z aktovko v desnici. Gibčno se je izogibal pešcev in avtomobilov. Zrl je naravnost predse, zamišljen opazoval domači obris kraškega grebena z Obeliskom in sanjari. Ni se trudil, ni izbiral podob in misli; same so priromale, žgoče, kot bi ves popoldan ždele v njem in čakale, da se mu kot vrtačke zarijejo v srce. O, ko bi pred desetimi leti stopal tako po tej cesti! Ko bi pred desetimi leti tiščal to aktovko v svoji desnici tako, kot jo tišči danes! Potem bi bil njegov korak zares lahek zdaj in njegove oči bi bolj veselo odzdravljale deklicam, ki se radovedno ozirajo za njim in mu v zboru želijo »dober večer...«

Tam na levi je pomol. Tja bi se napotil iskat svežega zraka za svoje bolne misli, tja bi šel iskat miru svojemu nemirnemu srcu, tja bi šel iskat utehe...

Toda nenadoma se je v glavi Božidarja Dolenca zavrtelo in obris dolgega pomola se je izgubil v brezbarvni megli. Sonce, ki je viselo na obzorju za njegovim hrbtom, je pordelo. Glavna cesta pred Velikim trgom in vse okoli njega je onemelo. Se za trenutek je lahko videl nerazločne neme obrise ljudi in avtomobilov, nato pa so tudi ti izginili v sivo temo. Božidar Dolenc je tiščal v pesti ročaj svoje aktovke in pri srcu mu je bilo tesno. Čutil se je osamljenega. Bilo mu je, kakor da popolnoma sam tava po brezkončnem, praznem vesolju, kot bi ga kdo močno udaril. Potem se je spomnil na delo, ki ga čaka, na zvezke, ki jih mora popraviti, na ocene, ki jih mora vpisati, na neko prošnjo, ki jo mora nasloviti na šolsko skrbništvo... Toda ni se mogel spomniti, če je treba prošnji priložiti družinski list ali ne. Ni se mogel spomniti. Začel je mešati. Domov! Da, domov, domov... Včasih je ves zasanjan. Strezni se mora. Zbrati mora misli... Poslušal bi glasbo... Toda saj ničesar ne potrebuje; vse ima v sebi... Poslušal bi rad Bacha... ali popevko, tisto popevko... Kaj ima v ustih? Ta okus... Kakor vroč poljub... Težko glavo ima. Na počitnice bi moral, utrujen je. Kako zelo si želi hladne, sveže vode. Potopil bi obraz in roke v hladno čisto studenčnico. Toda kje...? Na počitnice mora. V Rožno dolino. V Rožno dolino...? Kmalu se je ne bo več spominjal, razen če ne bo tega izrecno hotel... Bil je tak dan kakor danes. Sonce prav tako kakor danes in magnolije... Magnolije... Ni vedel, da se tako imenujejo. Nad mestom so se zbirali temni oblaki pred nevihto. Bilo je toplo. In bila je nedelja. Mestece je bilo prazno...

Božidarju Dolencu se je zdelo, da sanja in v svojih sanjah je nenadoma vstal, krenil na levo in se napotil po dolgem pomolu proti morju. Bil je sam, čisto sam kakor ob deževnih dneh, ko ni na vsem pomolu žive duše. Toda zdelo se mu je, da v resnici ni sam in da mu nekdo nevidno

sledi. In ko je hodil, se je v njem ta slutnja bolj in bolj krepila. Na koncu pomola se je ustavil in sedel. Tedaj je poleg njega rahlo zašumelo kot bi kdo položil dežni plašč na kamnito klop. Božidar Dolenc je razločno slišal ta šum; zdelo se mu je, da je ob njem ona. Da, gotovo je ona. Ni se motil. Čuti jo. Ona je prisedla. Zdaj molči in čaka. Dolenc bi rad kaj rekel, a ni pripravljen na to srečanje. Vedno je mislil, da bi moral ob tej priliki izreči nekaj resnično globokega, elementarnega, doživetega. Zdaj pa je tako prazen in nebogljn, tako razburjen, da se boji spregovoriti. Tolikokrat je mislil na možnost tega srečanja. Izbiral je besede, ki naj bi jih ob tej priliki izrekel. A zdaj je ona prišla tako nepričakovano, tako čudežno in s tako nesramno gotovostjo, da ga je presenetila.

Molči in čaka. Dolg rdeč dežni plašč ji sega skoraj do gležnjev. Dolenc se ji ne upa pogledati v obraz. Skozi široki in ohlapni dežni plašč skuša le uganiti obris njenega telesa in slediti njegovim potezam. Zdi se mu velika in težka.

»Kaj si mislil?«

Dolenc posluša njen glas. Lovi njegov odmev v globinah svoje zamaknjenosti in ne more odgovoriti. Sele ko v njem vse utihne in sliši cmokati vodo ob lesenem tramu, ki je trdno privezan ob pomol, spregovori in vpraša:

»Kaj si rekla?«

»Vprašala sem te, kaj si mislil?« ponovi ona svoje vprašanje odločneje. Toda tokrat ne zveni več kakor prej in Dolenc ne prisluhne njegovi melodiji.

»Mislil sem na Rožno dolino,« odvrne, ne da bi se ozrl.

»Koliko si plačal takrat?« ga vpraša.

»Sto šilingov.«

»Sto šilingov...« ponovi počasi za njim.

»Za dve kratki srečni uri.«

»Zame,« pribije ona, da Dolenca zaboli in mu občutek čudne sreče prebode srce.

Ni se nasmehnila. On to čuti in si ne upa spregovoriti. Skuša se spomniti njenih potez, njenega obraza, tistega lepega, strogega obraza... Ne, ni bila lepa. Samo oči so ji žarele v čudnem nemirnem ognju. Postala je lepa, če se je smejala. Tega se je tudi zavedala, ker se je smejala vsaki-krat, ko se je hotela komu prikupiti. V tej njeni volji je bilo nekaj živalskega, nekaj moškega, nekaj, kar je vihravemu samcu morda všeč.

»Nisi me pričakoval.«

»Ne, zdaj ne. Zdaj te nisem pričakoval,« izgovori Dolenc hlastno in negibno strmi v vodo, ki vedno bolj temni, odkar se je sonce za njegovim hrbtom potopilo v zaliv.

Trenutki tišine so dolgi, da se vanje lahko potaplja in v njih z neverjetno naglico podoživlja, kar je doživel pred mnogimi leti, vsa ta dolga leta: Sicilija, Grčija, Španija, Anglija, Egipt... Taval je iz dežele v deželo, srečaval ljudi, jih ljubil in konec koncev vedno znova pristajal v teh njenih črnih očeh, katerih si zdaj ne upa pogledati. Tako rad bi odložil to srečanje za eno uro, za eno minuto, da bi medtem lahko globoko zadihal, se zbral in pomiril.

Tedaj začne pršiti s črnega oblaka nad njima in Dolencu otožno zaigra pri srcu:

»Se spomniš?« jo vpraša.

»Česa?«

»Tistega dežja v Miramaru in tiste platane, pod katero sva sedela in tistega dežnika, s katerim sem ti pokril noge.«

Ona molči. Dolenc čuti njeno pričujočnost, posluša rahle vzgibe njene dežnega plašča in tiho stropotanje dežja po njem.

»Si še vedno tako živčen?« ga vpraša odsotno, skoraj brezbrizno.

»Imeti mora vse kreposti,« zaključí ironično gospa V. in se hudomušno nasmehne skozi svetla očala.

Stopam skozi vrata in mislim: Vse to je res, a če se mi ne zdi vsaj malo lepa, vse skupaj ne pomaga nič.

Pred kosilom pregledam pošto: časopis, novice agencije Italija in pismo, ki sem ga pisal svojemu sošolcu. Na kuverti piše: Gospod Janez Pivnik, ulica ta in ta, Trst in zraven pripis »sconosciuto«. Naslov je točen. Vem. In vendar mi je bilo pismo vrnjeno! Zdaj mi je žal, jezim se nase, da sem bil tako naiven in sem napisal Janez Pivnik. Znano je namreč, da moj prijatelj že dalj časa ne odgovarja več na to ime. Za vse je samo še Giovanni Piumig. Zakaj bi za nekdanje sošolce delal izjeme! Da poučuje na slovenski šoli, to ga ne moti. Toda škoda le, da ni dosleden in ne vrne tudi pisma z imenovanjem ob začetku šolskega leta. Ali pa ga zato ne vrne, ker piše na ovojnici strogo uradno: Giovanni Piumig?

Po kosilu berem. Prelistam časopis. Preletim naslove.

»Lepa mlada žena zapusti moža in otroke za ljubimca...«

»Za cigana,« pristavi gospodinja.

Sedim v naslanjaču in mirno berem dalje.

Kmečka ohcet v Ljubljani. Poročila sta se slovenski in švedski par. Toda ne v cerkvi, ampak na Magistratu. Slovenska kmečka ohcet. Sprevod od hotela Lev do Slona in Magistrata. Ne bi rad gledal te lepe maškarade.

Evolucija ali revolucija? Da bi kdo ubijal zaradi ideje, tega ne morem razumeti. Da je možna tako »strašna slepota?...«

Berta Ambrož in Mojmir Sepe sta na evropskem festivalu popevke v Luksemburgu dosegla sedmo mesto v konkurenci osemnajstih evropskih držav. Za Slovenci so ostale domovina canzonette, Italija, domovina šansona, Francija, in veliko drugih. Pred Septemom se je že Jože Privšek

pred leti dvakrat lepo uveljavil in zasedel četrto oziroma osmo mesto. »Če ne bomo znali najti poti iz svoje, zagamane' ozkosrčne lupine — pravi Mojmir Sepe — bo 'evropski prostor' za nas še kar naprej bedasta iluzija. Saj ne delamo slabe muzike in dovolj nas je avtorjev, ki bi lahko tudi zunaj dežele Kranjske kaj pomenili, ampak... (No, kaj... ampak, rine vanj časnikar.) Zanimivo je, kar pove Mojmir Sepe. Zanimivo predvsem zaradi tistega, česar ne pove, namreč da konkurirajo na festivalu evropske popevke samo države. Slovenijo pa vodi pot na festival skozi Beograd. Mogoče je Mojmir Sepe mislil prav to tisti trenutek, v tisti kratki pavzi, ki jo je časnikar nakazal s tremi pikicami.

Potem moram v mesto na glavno pošto. Ni še večer in ulica je polna ljudi...

Ali je mogoče? Nisem sanjal zaman: cesto prečka... Hočem jo dohiteti. A ona pospeši korak in zardi. Sledim ji... Da, vedno grša je, pa tudi gorša... Le hiti! Saj te ne morem dohiteti!

In je ni več. Zavijem mimo pošte proti postaji. Kako bi me včasih zabolelo srečati jo tako samo proti večeru v najinem mestu!

Odhajam spat. Ugasnem luč. Pozabim vse in sanjam. Sanjam nekje za vodami o dvoje plavih očeh in dveh gorečih svečah, ki ju roka pri-sloni drugo k drugi — tako da tekoči vosek kaplja v gostem curku na mizo — in zdi se mi, da slišim: to sva jaz in on.

KONDOR

Dolencu je žal, da mu postaja nenadoma tako tuja, obenem pa se razveseli te hladnosti in začne ji pripovedovati o sebi mirno, kot bi pripovedoval o znancu:

»Včasih me zgrabi jeza, da po več dni ne morem jesti zaradi živčnosti.«

»Čemu se pa razburjaš?« ga očitajoče vpraša.

»Z očmi presoajo mojo težo in ugibajo, koliko sem shujšal.«

»Kdo?«

»Ljudje. Ljudje... Znanci,« hiti razlagati Dolenc.

»Še vedno si prepričan, da imaš v sebi svojega Kafko,« reče ona in obmolkne.

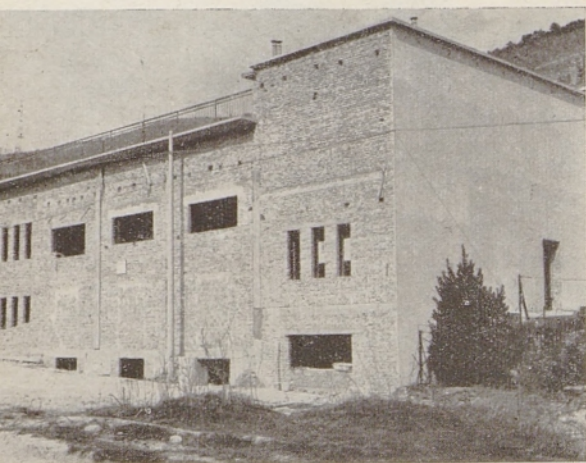
Dolenc si ne upa več spregovoriti. Nalahno prši in dež mu moči obraz in ga hladi. V vodi nastajajo kolobarji, širijo se, lomijo, izginjajo. Brez prestanka izginjajo.

Dolenc postaja otožen in vedno bolj se potaplja vase. Začenja ga spet peči v sencih in v ustih čuti tisti čuden okus, kakor okus tople krvi. Zejen postaja. Zdi se mu, da je spet sam na pomolu. Rad bi se o tem prepričal, a si ne upa ozreti se, da ne bi srečal njenih oči. Globoka otožnost rije vanj in se hoče okleniti vsega njegovega bistva. Samo bel pramen luči barkovljanskega svetilnika mu od časa do časa pomežikne. Čuti njegove mrtve žarke v svojih zenicah in se čudi, da ga do tedaj še ni opazil. Nenadoma pa ga ta bela luč zalije s tako močjo, kot bi ga zalila sama sončna svetloba.

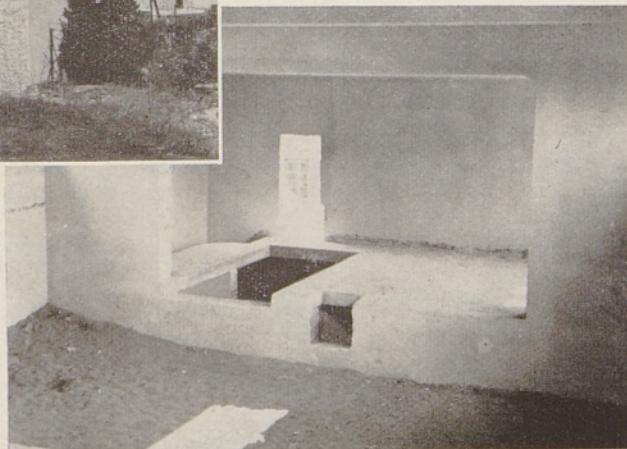
Božidar Dolenc se je zbudil. Ozrl se je okoli sebe in opazil, da leži v bolniški postelji. Sestra, ki je tedaj šla mimo, mu je razložila, da so ga tja pripeljali prejšnji večer, potem ko ga je na široki obmorski cesti pred Velikim trgom podrl osemnajstletni vespist. Zagotovila mu je, da je njegovo črno aktovko iz plastične mase odnesla domov njegova žena, ki je ob njem prečula noč in šele pred kako uro odšla.

Božidar Dolenc je prosil sestro, da bi mu zagrnila okno, nato pa je spet mirno zaspal.

(Novela je bila nagrajena na natečaju RAI)

Pogled na Dom zunaj

Pogled v dvorani na oder

NEKAJ DNI PO AFRIKI

(16. NADALJEVANJE)

Ob šestih zvečer, ko se je stemnilo, smo imeli že skoraj polovico poti za sabo. V kočah pod prelazom Bušmanov je že vse počivalo. Preden smo se dopoldne od njih poslovili, so nam reveži naročili, naj se zvečer še enkrat oglasimo, kar bi bili tudi napravili, če nas ne bi bila ujela noč.

Z razgledom po okolici je bilo konec, zato pa je postal razgovor v avtu bolj živahen. Naš vozač, ki je bil sprva malo bojazljiv, je kar naenkrat oživel. Pripovedovati je začel o lepih šegah in navadah svojih ljudi, ki so tudi za nas zanimive. Posebno natančno pa mi je razlagal običaje domačinov ob priliki poroke. Verjetno bo tudi bravca o tem kaj več zanimalo.

ZENIN MORA DATI DOTO

Nekaj izrednega je za naše pojme, da mora v Basutolandu ženin izročiti staršem svoje izvoljenke prav lepo nagrado, mi bi lahko rekli doto. Omenjen običaj, na katerega naletimo med vsem prebivalstvom Bantu, nalaga z ene strani mladeničem prav težko breme, z druge je pa nevestinim staršem prav dober vir dohodkov. V Basutolandu imenujejo omenjeno doto »bohali« ali pa »lobola«. To zadnje ime je na splošno v rabi med domačini vsega južnega dela Afrike.

Naš pojem dote pa nikakor ne odgovarja pojmu lobole. Pri belih prinese nevesta k hiši doto, če pač kaj ima, vendar je zakon, sklenjen brez dote, prav tako veljaven. Popolnoma drugače je pa z lobolo v Basutolandu. Tam namreč brez lobole sploh ne more biti govora o pravi zakonski zvezi. Res je, da so zadnja leta tudi v tem oziru izjeme med katoličani, vse pogansko zakonsko pravo pa sloni na loboli. Lobola je v Basutolandu temelj, na katerem je praktično zgrajena ne sama zakonska zveza, ampak vse družinsko življenje in tudi prijateljski odnosi med družinami in sorodniki.

OD DESET DO DVAJSET GLAV ŽIVINE ZA DEKLE

Omenil sem že, kako je pri Basutcih živina v veliki časti in to predvsem zaradi lobole. Družinski poglavar dobi za vsako hčerko, ki se poroči, od deset do dvajset glav živine. Prav tako pa morajo starši dati sinu, ki se želi poročiti in nima svojih sredstev, enako število goveje živine. Ni treba omenjati, da gre živina iz roke v roko in iz ene družine v drugo. Pav malo jim je mar, če je govedo staro ali mlado, suho ali rejeno, glavno pač je, da ima rep in glavo in da ga še noge nesejo.

Bravec lahko takoj ugane, da so starši v Basutolandu prav posebno veseli, kadar se jim rodi deklica, kajti takoj napravijo račune, koliko živine jim bo čez kakih osemnajst let prinesla k hiši. Dejstvo pa je, da omenjena navada večkrat zelo škoduje misijonskemu delovanju, kajti starši branijo na vse načine hčerkam stopiti v redove. Pripetilo se je že, da je misijonar dal lo-

bolo staršem deklice, ki je želela postati sestra, pa oče iz skoposti k temu ni privolil.

Poleg vsega drugega je lobola tudi nekak vnanji znak pogodbe med očetom neveste in bodočim zetom, po kateri prvi privoli v zakon hčerke, ji obljubi pomoč in varstvo v primeru potrebe, drugi pa v zahvalo za vse omenjeno nagradi očeta z živino.

Ima pa ta običaj še več globljih pomenov.

Lobola je nekako zagotovilo srečnega zakonskega življenja. Ako pride do preprirov med zakoncema, ima žena vedno pravico, da se zateče k svojim staršem in njen oče mora vso zadevo preiskati. Če je kriva preprirov žena, jo mora njen oče kaznovati in jo potem tudi s silo poslati nazaj možu. Ako je pa krivda njegova in je to res dokazano, ostane žena pri starših in mož izgubi lobolo. Lobola nekako štiti ženo pred surovostjo in krutostjo moža.

Znano je nadalje, da v Afriki največ dela tudi na polju, pade na žene in dekleta. Le redkokdaj je videti moške pri delu. Ta navada jim je ostala iz prejšnjih stoletij, ko so možje in fantje praktično bili vedno v vojski; ali so šli plenit k sosedom ali pa so odbijali napade bližnjih plemen, ki so se želela polastiti živine in žena. S poroko hčere oče izgubi delovno moč, dočim jo ženinova družina pridobi, za kar pa je treba dati odškodnino.

Na dekleta gledajo v Afriki kot na zelo dragocen vir novega življenja. Dekle, ki zapusti svoje starše in da življenje novi družini, mora biti nekako odkupljeno. Pri nekaterih poganskih plemenih gredo celo tako daleč, da ima mož, ki je plačal lobolo, pravico zahtevati od ženinega očeta mlajšo sestro, ako mu žena iz katerih koli razlogov ne rodi otrok.

(Nadaljevanje na 52. strani)

DR LOJZE ŠUŠTAR

ZAKON JE SKUPNOST LJUBEZNI

Srečne in zdrave družine so temelj narodnega življenja in rasti. Naj pomaga do zdravja in sreče tudi esej, ki ga objavljamo.

Uredništvo

Morda je ta ali oni presenečen, če sliši govoriti o zakonski čistosti. Ali ni čistost le krepost neporočenih? Ali ni spolna zdržnost zapovedana le zanje, za zakonce pa je spolno življenje dolžnost in torej vse dovoljeno? Kdor misli, da je čistost samo popolna zdržnost na spolnem področju, res ne more priti do drugačnega zaključka. Zato si nekateri predstavljajo, da ima zakonska čistost svoj pomen le, v kolikor se nanaša na kako razmerje izven zakona. Po njihovem obstaja zakonska čistost v tem, da si zakonca res ostaneta zvesta, da nimata nedovoljenih zvez s kako tretjo osebo. Brez dvoma tudi to spada k zakonski čistosti. Vendar to še ni vse in tudi ne najbolj odločilno. Šesta božja zapoved res v prvi vrsti prepoveduje zakonolom v mislih, željah ali dejanjih. Zakonska čistost pa zahteva veliko več kot to samo ob sebi umevno zvestobo.

Drugi spet mislijo, da se zakonska čistost nanaša predvsem na vprašanje, ali zakonca prav živita svoj zakon ali pa ga zlorabljata s tem, da preprečujeta spočetje in se tako branita otrok. Marsikateri zakonci tako zelo omejujejo pojem zakonske čistosti samo na ta vidik, da je zloraba spolnega združenja, pri katerem je spočetje izključeno, zanje edini greh proti zakonski čistosti. Zakonska čistost je po njunem mnenju nedotakljivost naravnega občevanja v zakonu, brez ozira na vse druge okoliščine. Res je sicer, da je naravno občevanje v zakonu važno za presojanje zakonske čistosti, a še ni vse.

Da bomo bolje razumeli, kaj je pravzaprav zakonska čistost, je prav, da se nekoliko pomudimo še pri nekaterih drugih nejasnostih. Tisti, ki čistost presojajo predvsem z negativne strani kot odpoved na spolne užitke, mislijo, da je čistost v zakonu čim večja spolna zdržnost. Zanje je spolno življenje v zakonu pravzaprav samo neko popuščanje spolnemu nagonu, ki pa ni popolnoma v redu. Dovoljeno je pravzaprav samo zato, ker je nujno potrebno za spočetje novega življenja. Zato je po njihovem spolno občevanje v zakonu brez greha samo takrat, ko si zakonca želita otroka. To mnenje je med vernimi ljudmi precej razširjeno. Mnogi mislijo, da je to tudi uradni nauk Cerkve. Sv. Avguštin je res učil, da je spolna združitev v zakonu nekaj poniževalnega, slabotno popuščanje nagonu, ki prihaja iz človeške nagnjenosti h grehu, in iz izvirnega greha samega. Šele v novejšem nauku o zakonu, ki je močno prišel do izraza tudi na 2. vatikanskem cerkvenem zboru, je jasno pove-

dano, da spolno občevanje samo v sebi ni nekaj slabega ali sumljivega in da nima samo tega smisla, da bi služilo spočetju novega življenja. Potemtakem tudi zakonska čistost ne more biti samo čim večja spolna zdržnost, kakor da bi se morala zakonca sramovati, da njihovo skupno življenje zahteva tudi telesnega izraza ljubezni in povezanosti.

ZAKON JE SKUPNOST LJUBEZNI

Kaj je torej zakonska čistost? Na to vprašanje je mogoče odgovoriti šele, če smo si prej na jasnem, kaj je zakon. Pastoralna konstitucija o Cerkvi v današnjem svetu, ki jo je 2. vatikanski cerkveni zbor objavil 7. decembra 1965, pravi, da je zakon skupnost ljubezni. Kar koncil o zakonu najbolj poudarja, je zakonska ljubezen. Ta ljubezen je v svoji obliki taka, da odgovarja človeški naravi. To se pravi, da je najprej vprašanje srca, vprašanje celotne osebnosti. Telo v svoji spolni posebnosti pa je za izraz te ljubezni odločilnega pomena. Spolno občevanje v zakonu je izraz in znak ljubezni, poglobitev in utrditev ljubezni. Tako je Bog ustvaril človeka, ko ga je ustvaril kot moža in ženo in dejal, naj bo žena pomočnica in dopolnilo moža in da bosta mož in žena v zakonu postala tako zelo eno, da ne bosta več dva; ampak eno telo.

NAJVAŽNEJŠE ZA ZAKONSKO ČISTOST

Iz te resnice, ki jo je koncil znova zelo poudaril in ki jo je sv. oče Pavel VI. v svojem nagovoru na italijanske žene 12. februarja letošnjega leta še enkrat izrecno podčrtal, je razvidno kaj je prvo in najvažnejše za zakonsko čistost. To je prava in resnična ljubezen med zakoncema. Spolno življenje v zakonu je vse popolnoma v službi ljubezni. Največji greh proti zakonski čistosti, največja zloraba zakona je sebičnost, greh proti ljubezni. Kdor sebično išče samo svojega užitka, brez vsakega ozira na zakonskega druga, brez ozira na pravo ljubezen, se pregreši proti zakonski čistosti. Tudi tam, kjer gre zakoncem tudi skupno le za spolno uživanje, ne pa za cesebno srečanje, za izraz, znak, poglobitev in utrditev ljubezni, je zakonska čistost omadeževana. Kdaj in v koliko se to zgodi, vesta le zakonca sama. Tu morata odločati in se ravnati po lastni vesti. Seveda morata hkrati skrbeti za to, da svojo vest pravilno oblikujeta in jo spravljata v sklad z božjo voljo.

Ker je človek pod postavbo izvirnega greha in ker vedno znova občuti v sebi posledice greha ni to še posebno v neurejenosti na spolnem področju, je za pravo

zakonsko čistost potrebno tudi samoobvladovanje in obvladovanje spolnih strasti in spolnega nagona. Če nekateri mislijo, da za zakonsko življenje sploh ni nobenih postav in nobenega reda, je to huda zmota. Tudi v zakonu sta zakonca človeka in kristjana in njuno zakonsko življenje mora biti vredno človeške osebnosti in krščanskega dostojanstva. Živali žive samo po nagonu in ne morejo nič svobodno odločati. Človek pa ima pamet in more in mora sam presojudati in odločati. Ker je za človeka prva in največja zapoved zapoved ljubezni, bo tam, kjer mu gre res za pravo ljubezen, našel v ljubezni tudi pravo merilo za spolno življenje v zakonu. Na podlagi te ljubezni bo prišel do spoznanja, da je v zakonskem življenju včasih potrebna večja zdržnost z ozira na zakonskega druga in na zakonsko ljubezen, drugič pa nežnejša in večja skrb za življenjsko skupnost, tudi v spolnem življenju.

VSAK ZAKON IMA POSEBNI ZNAČAJ

Vsak zakon ima pravzaprav svoj čisto posebni, osebni in svojski značaj. V vsakem zakonu imata zakonca svojo lastno nalogo, da živita zakonsko skupnost in zakonsko ljubezen tako, kot je to zanju prav in mogoče. Vsak zakon ima tudi svojo obliko zorenja in izpopolnjevanja. Zakonska čistost zahteva, da se zakonca na vse to ozirata in tako čim boljše odgovorjata božji volji in čim bolj postaneta eno v ljubezni.

Posebne težave za zakonsko življenje nastajajo danes tudi za verne in dobre, poštene in skrbne zakonce posebno zaradi tega, ker jima ni mogoče imeti toliko otrok, kot bi bilo na podlagi spolnega občevanja možno. Tako lahko prideta v veliko stisko: ali se morata odpovedati spolnemu občevanju, ki je zanju izraz, znak, poglوبيčev in utrditev ljubezni, ali pa naj na kateri koli način izključita možnost spočetja novega življenja. Razpravljanje o vprašanju urejevanja rojstev, o dovoljenih in nedovoljenih sredstvih, ki je v zadnjih letih tako zelo živahno, kaže, kako pereče je to vprašanje. Mnogi so od koncila pričakovali jasno in odločilno besedo, ki bi jim pomagala iz te stiske in jim olajšala prizadevanje za zakonsko čistost. Sveti oče Pavel VI. je že pred leti sklical posebno komisijo, ki proučuje to vprašanje. A treba je razjasniti še toliko vprašanj in raznih nejasnosti, da komisija še ni mogla zaključiti svojega dela. Zato tudi koncil ni mogel spregovoriti zadnje besede. Sv. oče si je sam pridržal to besedo, ki jo bo spregovoril, ko bodo razna vprašanja dovolj razjasnjena. Koncil pa je v pastoralni konstituciji o Cerkvi v današnjem svetu poudaril, kako zelo Cerkev vidi in čuti težave veliko zakoncev v današnjih razmerah. Znova jih je vzbudil, da v pravi osebni ljubezni in odgovornosti in v odločitvah po lastni vesti iščejo prave poti. Kjer si torej zakonca iskreno in resno prizadevata, da v resnični medsebojni ljubezni živita zakonsko življenje, tam se jima ni treba bati, da bi se vedno znova smrtno pregrešila proti zakonski čistosti, tudi če se jima kdaj zgodi, da samo v sebi vzeto ni bilo v redu. Kjer zakonca v jasni odgovornosti pred Bogom skušata živeti svoje zakonsko življenje tako, kot jima je sploh mogoče, kjer sta pripravljena, da nosita odgovornost drug za drugega in za zakonsko skupnost in kjer nočeta iz sebičnosti ali pomanjkanja požrtvovalnosti preprečiti spočetja, tam je

njuna skupna odločitev v lastni vesti izredno velikega pomena. Lahko se sicer zgodi, da se tu in tam napačno odločita, ker sta pač grešna in slabotna človeka kakor smo mi vsi. A v zaupanju v božjo usmiljenost in v božjo pomoč bosta vedno bolj našla pravo pot, vedno bolj uresničila zakonsko čistost in se vedno bolj približevala cilju, ki jima ga je zastavil Bog sam, ki je Bog ljubezni in usmiljenja.

GLAVNO MERILO JE LJUBEZEN

Iz vsega tega je razvidno, kako zelo je vprašanje zakonske čistosti vprašanje zakoncev samih. Glavno merilo je ljubezen, ozir na celotno zakonsko življenje, v katerem pa ima otrok in odgovornost zanj svojo posebno vrednost in svoj poseben pomen. Kdor zakon in zakonsko življenje, zakonsko ljubezen in zakonsko čistost presoja samo od zunaj, pač lahko nekaj reče o stvari. Kako pa je v resnici, vesta končno le zakonca sama. A morda si o tem ali onem tudi sama nista čisto na jasnem. Le vsevedni in živi Bog, ki so mu znane tudi najbolj skrite misli in najbolj skrivnostni nagibi, je pravični, a tudi dobri in usmiljeni sodnik. Zato je zadnji in odločilni korak pri presojanju zakonske čistosti zaupanje v Boga in ponižna prošnja za njegovo pomoč. Kjer se zakonca v medsebojni ljubezni res trudita za zakonsko čistost, tam se smeta končno v vsem prepustiti Bogu ljubezni.

ZAKONSKA ZVESTOBA

Povrnimo se še enkrat k vprašanju zakonske zvestobe, ki je osnovne podlage za zakonsko čistost. Prava ljubezen je iz svoje narave trajna in ne pozna meja. Zakonska ljubezen je iz svoje notranje resničnosti hkrati izključna, t. j. le ljubezen med možem in ženo, ki sta si obljubila zvestobo pred oltarjem. Ta zvestoba izključuje vsakega tretjega iz te življenjske skupnosti. Zakonska čistost ne prepoveduje samo vsake kršitve te izključne življenjske skupnosti, ampak zahteva tudi skrb in gojitev za vedno večjo poglobitev ljubezni. Greh proti zakonski čistosti ni samo prelom zakonske zvestobe v dejanju, ampak že v mislih in poželenju. Kristus jasno pravi: »Vsak, kdor gleda žensko da jo poželi, je že prešuštvoval z njo v svojem srcu« (Mt 5, 21). Tudi tu je čistost najprej vprašanje srca, zadeva celotne osebnosti, in potem šele vprašanja posameznih dejanj.

Ker je glavna postava za zakonsko čistost prava zakonska ljubezen, čistost popušča in raste z ljubeznijo. Ljubezen pa je božji dar. Tudi za zakonca velja beseda, da je ljubezen iz Boga. Kjer je ljubezen, tam je Bog. Tako sta zakonca po svoji čistosti in ljubezni povezana z Bogom. Čim bolj rasteta v pravi ljubezni in čistosti, tem bolj raste tudi njuna povezanost z Bogom. In tudi obratno: čim bolj sta povezana z Bogom v živi veri, trdnem zaupanju in globoki ljubezni, tem bolj trdna je tudi njuna krepost čistosti in njuna medsebojna ljubezen. Da bi to postalo vedno bolj resnica, za to sta si zakonca ob začetku skupnega življenja podelila posebni zakrament sv. zakona. Milost tega zakramenta jima daje moči, da kljub vsem nevarnostim in težavam vedno bolj živita čisto življenje v skupni ljubezni. Tako je krščanski zakon podoba in znak Kristusove ljubezni do Cerkve in božje ljubezni do človeškega rodu.

kaj pravite vi?

ODGOVARJA LOJZE ŠKERL

VEČ DROBTINIC

Prosim Vas za kratko pojasnilo v sledečih zadevah, na katere sem naletel po listih in ki so v veliki meri v zvezi z drugim vatikanskim koncilom. Gre za te zadeve: mešani zakoni, odpustki, post, indeks,

po daljšem pismu J. Kt.

Odgovarjam s kratkimi pojasnili:

1. Ko govorimo o mešanih zakonih, mislimo na zakone, ki jih Cerkev prepoveduje zaradi zadržka mešane veroizpovedi. Cerkev namreč povsod prepoveduje sklenitev zakona med dvema krščenima osebamama, od katerih je ena katoliške vere, druga pa protestanske ali pravoslavne vere. Ta odpoved odpade po danem spregledu in ko se izpolnijo nekateri pogoji, ki jih predvideva cerkveni zakonik.

Razume se, da predstavljajo določbe cerkvenega zakonika precejšnjo zapreko za zблиžanje protestantov in pravoslavnih do kat. Cerkve. Že pri koncilu se je o tem veliko govorilo. Pričakovali so, da bo Cerkev povzela pogumne korake za tako rešitev, ki bi ustrezala sodobnim zahtevam. Kongregacija za verski nauk (nekdanji Sv. Oficij) je 18. marca izdala posebno navodilo ali inštrukcijo. Ni veliko, a gre za prvi korak, ki ne prinaša posebnosti. Zdi se, da se sveti oče ni hotel pre nagliti, ker ni hotel dati povoda za pre naglo sodbo, češ da je vse odpravljeno ali vse dovoljeno brez ozira na nevarnost za vero. Vsaka sprememba potrebuje zorenja in priprave za uspešno pobiranje dobrih sadov. Anglikanski nadškof dr. Ramsey, ki je uradno obiskal Pavla VI. (kar

Češčenje križa na veliki petek.

Zanimivo je tudi, da mož postane zakoniti oče svojih otrok le potem, ko je izplačal lobolo. Ta prenese očetovske pravice na pravega očeta. Otroci, ki se rodijo pred izplačilom lobole so »last« očeta ali varuha mlade matere. Prav zaradi tega pri nekaterih plemenih imenujejo lobolo tudi »cena otrok«. Ko pa je mož odšel lobolo, postanejo prav vsi otroci pravno njegovi in sicer tudi oni, ki jih je dekle morda imelo v mladosti s kakim drugim moškim. Tudi otroci, ki bi mogoče bili rojeni med tem, ko je mož bil na vojski ali je delal več let zaporedoma v tujini, mi bi rekli otroci rojeni iz prešuštva, so izključna »last« onega, ki je plačal lobolo. Prav isto velja za otroke, ki se rodijo po moževi smrti.

KAKO ODPRAVITI »LOBOLO«

Ko so prvi protestantski misijonarji prišli v Basutoland, so na vsak način hoteli odpraviti lobolo, češ da je le neke vrste kupovanje neveste. Pregovorili so tudi Mošeša, da je lobolo prepovedal. Vladarjev odlok pa ni imel prav nobenega učinka, kajti navada je vse preveč zakoreninjena med ljudstvom.

Tudi katoliški misijonarji so sprva malo postrani gledali na tako čuden običaj. Bili so pa prav previdni. Zadevo so samo študirali in vprašali za svet tudi Rim. Uvideli so namreč, da je navado nemogoče zatreti, z druge strani so se pa prepričali, da lobola tudi katoliškemu zakonu dà nekako trdnost in ustvari prijateljske zveze med družinami.

Katoliškim misijonarjem je postalo jasno, da ne gre za kako kupovanje neveste ali prodajo deklet, kajti žena nikakor ne postane sužnja možu, ko je ta dal lobolo; tudi nima mož pravice z njo slabo ravnati, kakor smo že omenili. Jasno je, da lobola pri katoličanih ni bistvo zakonske zveze, katere bistvo ostane vedno sv. zakrament, pač pa je nekaka vnanja zaščita in pogoj srečnega zakona.

Pri poganih je pa ravno izročitev lobole nekako bistvo zakona in pred državno oblastjo je veljaven samo zakon, ki je bil sklenjen po tem običaju.

Okrog nas je bila trda noč, ko nam je vozač počasi in prav slovesno tolmačil navade glede lobole. Povedal je tudi, kako je moral sam celih pet let garati, da je spravil skupaj petnajst glav živine in tako smel popeljati na svoj dom izvoljenko. K sreči je nevestin oče bil precej uviden in se je zadovoljil s tremi dolgouhimi sčvčki in dvanajstimi glavami goveje živine.

»Kaj pa v primeru, da fant nikoli ne spravi skupaj lobole in se dekle ne mara poročiti s kakim drugim?« sem vprašal.

Mož mi je zadevo pojasnil.

Pri poganih ostanejo otroci rojeni izven zakona last materinega očeta in dobijo po njem tudi ime. Deklic se vedno prav vesele, kajti prinesle bodo lobolo materinemu očetu. Fantki bodo pa že s petim letom šli na pašo z živino. Civilno veljajo ista pravila tudi za katoliške otroke, dočim so po cerkvenem pravu taki otroci nezakonski. Pripomniti pa moram, da se katoliški starši, ko vidijo da fant ne more spraviti skupaj lobole, zadovoljijo z malim darom; samo da je nekaj živega, čeprav je le pes ali mačka.

NEZAKONSKI OTROK V AFRIKI

Ni se torej čuditi, da je v Afriki povsod tako veliko mladeži. Tam ni, vsaj ne med pogani, težav glede neza-

konskih otrok. Večkrat se pripeti, da komaj odraslo dekle, pomnoži število družinskih članov. Prav tako se tako dekle potem veliko laže poroči, ker je dokazalo svojo rodovitnost. Preprosti Afrikanec, pa naj bo katoličan ali pogan, si nikakor ne more predstavljati zakonske zveze brez lepega števila otrok. Pripomniti pa moram, da se ponekod, posebno v okolici večjih mest, že pojavljajo slabi vplivi Evrope tudi v tem oziru.

Ko je vozač pripovedoval o težavah, ki jih je imel z lobolo, sem ga podražil: »Zakaj pa niste prišli v Evropo po dekle? Ne samo nevesto, še kako doto bi z njo dobil.«

Možu res nikakor ni šlo v glavo, da v Evropi nevesta prinese možu doto.

»Ne zdi se mi prav, da fant dobi doto z lepim in dobrim dekletom, saj je že ona sama velik zaklad. Razumel bi pa, da morajo dati doto manj lepa in celo pokvarjena dekleta,« je modroval vozač.

Ko sem možu pojasnil, da ravno prve vrste deklet običajno poleg dobrote in lepote prinese k hiši še doto, če že ne v premoženju pa v izobrazbi, mi ta ni vedel nič odgovoriti. Opazil pa sem, da si je nalahno obliznil ustnice in nekaj mrmral sam s seboj.

Prav živahen razgovor, katerega je dostikrat prekinil razigran smeh, je nekako skrajšal naše nočno potovanje nazaj v Maseru. Nekaj čez osmo zvečer smo bili že doma. Prav prijateljsko sva se z vozačem pozdravila. V roko sem mu stisnil napitnico in dostavil: »To pa naj bo za vaših šest otrok.«

»In sedmi je že na poti,« je dejal vozač.

»No, potem bo pa čez leta veliko lobole.«

»So le bolj fantki v našem gnezdu.«

»Boste pa poslali katerega izmed njih v semenišče, saj v Basutolandu je močno pomanjkanje duhovnikov.«

»Žena veliko moli, da bi se ta ali oni paglavec razvil v duhovnika. Jaz pa tudi mislim, da nam bo Bog pomagal, saj vedno vozim gospoda nadškofa z avtom, pa se doslej še nisva nikoli prekucnila.«

Se enkrat sva si prav krepko stisnila roki in si voščila lahko noč.

Naslednji dan dopoldne sem zapustil Basutoland. Še prej pa sva nekaj ur kramljala z domačim nadškofom o političnem in verskem položaju dežele.

Po sto letih misijonskega dela je položaj Katoliške cerkve v Basutolandu cvetoč.

Vseh prebivavcev je približno 750.000 in od teh je 300.000 katoličanov. V vseh treh škofijah skupaj je že 62 glavnih misijonskih postaj, ki so dobro urejene in imajo svoje cerkve, šole in nekatere druge ustanove. Manjših misijonskih postaj, kjer duhovnik stalno ne prebiva, je 317. V Basutolandu deluje vsega skupaj 150 duhovnikov, med katerimi je 30 domačinov. Misijonskih bratov je 133, od katerih 60 domačinov. V šolah, bolnišnicah in drugih ustanovah je zaposlenih 642 redovnic in med temi je 461 domačink. V velikem semenišču se pripravlja 63 bogoslovcev na duhovski stan; med njimi je 34 redovnikov oblatov Brezmadežne. V treh deških semenišnih študira 173 fantov.

Katoliških šol je v Basutolandu 483; obiskuje jih 75.769 katoliških in 6030 nekatoliških šolarjev.

K O N E C

kaj pravite vi?

predstavlja čudovit dogodek v zgodovini Cerkve), je izrazil svoje pomisleke glede tega navodila. S tem je znova pokazal na težave za zbližanje, kakor je to storil tudi sam Pavel VI. Vsekakor setev zori, čeprav počasi.

2. Odpustke moremo prejeti, ko smo prejeli odpustčenje grehov. Za grehe zaslužimo kazni in z odpustki prejmemo odpustčenje teh kazni. Za odpustke so potrebna dobra dela, predvsem pokora, ki je vir spreobrnjenja. Nauk o odpustkih je v Cerkvi v različnih dobah zavzel različno obliko. Dal je tudi povod za marsikatero napačno tolmačenje in tudi zlorabo. Sveta Stolica pripravlja posebno navodilo, ki bo obrazložilo sodobni nauk o odpustkih in ki bo podeljevanje odpustkov prilagodilo sodobnim potrebam in sodobnim spokornim dejanjem (molitev, telesna in duhovna dela usmiljenja, delo, trpljenje, vestno izpolnjevanje dolžnosti i.t.d.) Predvsem bodo odpravili štetje odpustkov po letih in dnevih. Količnik zaslužiš, toliko boš prejel!

3. Papež Pavel VI. je 17.2.1966. izdal posebno Konstitucijo, ki preureja dosedanje postno postavbo. Konstitucija poudarja, da je pokora potrebna, ker brez nje kristjan ne more k svetosti. Oblike pokore so raznovrstne. Ostaneta v veljavi še vedno post (dvakrat na leto) in zdržek mesnih jedi v petkih po končanem 14. letu. Posamezen prekršek postne postave ni smrtni greh. Za boljše razumevanje teh sprememb bi pač moral skrbno prebrati Konstitucijo in tozadevne kvalificirane komentarje.

4. Indeks je seznam prepovedanih knjig. Marsikdo misli, da so v tem seznamu vse knjige, čigar branje je prepovedano po cerkvenem zakoniku. Pa ni tako. V tem seznamu so danes le nekatere knjige in poleg tega še take, ki navadno ne pridejo v roke navadnemu bralcu. Ko govorimo o potrebi, da Cerkev odpravi Indeks, mislimo predvsem na potrebo, da Cerkev spremeni dosedanje zakonodajo o prepovedi knjig in postopek o presojanju in obstoju »slabih« knjig.

V tej smeri gre sedanji razvoj. Cerkvena oblast ne bo knjige prepovedala ali dala v seznam prepovedanih knjig, ampak bo opozorila, da je knjiga ali kakršnakoli publikacija slaba in zato nevarna. A kar je slabo in zame nevarno, je zame prepovedano, čeprav ne visi nad mojo glavo nobena prepoved ali kazni. In takih knjig in publikacij je na žalost veliko, čeprav niso na seznamu in se morda celo na skrivaj prodajajo in širijo.

PATER PIO

Kaj sodite o patru Piju?

M. N.

Pater Pio da Petralcina je znan kapucinski pater, do katerega imam veliko spoštovanje. Posebnega vtisa name ni napravil, ko sem ga videl maševati. Prav gotovo je svet redovnik in je marsikaj dobrega napravil. Okoli njega se je razvilo neke vrste oboževanje, zaradi katerega je morala Sveta Stolica večkrat ostro nastopiti. Iz tega si lahko predstavljate, kaj sodim o njegovih oboževalcih. Dobro, da me niste o tem vprašali.

KONCERT ZLOBEC - JURKIČ

Nadvse hvalevredna je pobuda tržaške radijske postaje, ki je letos priredila vrsto koncertov mladih umetnikov naše dežele. Tako je postal sedež RAI v Trstu zares kulturno žarišče in ogledalo našega glasbenega kulturnega življenja. Potem ko je slovenska tržaška radijska postaja, ne dolgo tega, že dvakrat vzpodbudila slovenske tržaške dramatike in pisatelje z uspelima natečajema za izvirne radijske igre oziroma novele, so tokrat na vrsti glasbeniki.

V avditoriju A tržaškega sedeža RAI se je dosledno zvrstilo že deset zanimivih in dobro obiskanih koncertov, pri katerih so sodelovali tudi nekateri slovenski solisti. Slednjega teh koncertov, na katerem sta nastopila mladi baritonist Dario Zlobec in pianist Andro Jurkič (Giorgi), smo poslušali v petek 24. aprila. V avditoriju se je ob tej priliki zbralo lepo število ljubiteljev komorne glasbe, vendar pa ne tako visoko, kot bi bilo želeli in kot bi koncertanta zasluzila.

Spored je obsegal arije in samospelve Scarlattija, Caldare, Verdija, Glinke, Cajkovskega, Gerbiča, Ipavca, Vilharja in Musorgskega, ki jih je baritonist Dario Zlobec zapel v izvirnih jezikih. Pester spored torej, ki je lahko zadovoljil občinstvo najrazličnejših okusov. Pevec Zlobec nas je s svojim podajanjem ogrel; posebno lepo je zapel slovenske samospelve. Zato je drugi del koncerta po našem mnenju uspel bolje in je občinstvo bolj navdušil. Posebno odobravanje je pevec žel ob Vilharjevem Mornarju in Ipavčevem Menihu. Pri solospelih italijanskih avtorjev bi namreč želeli več salonske lahkotnosti, pri ruskih pa večje barvitosti v nižinah. Vsekakor bo Dario Zlobec z nadaljnjim študijem gotovo lepo napredoval in bo premostil tudi te težave, ki itak niso zmanjšale užitka tega večera.

Pevec je pri klavirju spremljal pianist Andro Jurkič, ki na koncertu ni igral samo stranske vloge spremljevalca, temveč je s svojo doživeto igro veliko prispeval k uspehu večera. Nadarjeni pianist je poleg dobrega obvladanja klavirske tehnike pokazal tudi izrazit čut za fino in doživeto podajanje.

Na koncu — ne da bi hoteli polemizirati ali se zaganjati proti organizatorjem; kot je ob prvem nastopu slovenskih solistov storil tržaški »Il Piccolo«, ki pa je enostavno šel mimo tega drugega nastopa — ali je za tržaški sedež RAI kot tak zares težko natiskati, če že ne slovenska, pa vsaj dvojezična vabila? In to tembolj ker kaže, da namerava italijanski tisk namenoma prezirati slovenske koncerte in jih enostavno ignorirati. —ij—

LEGENDA

O ZMAJU

Gospe in gospodje, na tramvaju imamo velikega zmaja. Iz megle binglja zmajeva glava. Zmajeva glava je nad nami, zmaj se vozi skozi nas.

Nihče ne more ujeti zmaja. Zmaj ima popadljive zobe; nihče mu ne more do živga.

Zmaj se prekupicuje po zraku, Lenart telovadi sredi ulice.

V Lenartovi glavi gnezdiijo drobne mravljice.

Vode, vode, gospodu Lenartu je slabo.

Gospod Lenart bi se rad odpeljal s tramvajem na pogreb; zmaj mu preprečuje načrte.

Zmaj je dvignil roko, zapiskal internacionalo. Internacionala grmi preko mesta, da pokajo šipe na oknih.

Mesec, velik zavaljen starec z rdečim monoklom, renči po zraku, strmi v velikega zmaja. Zmajeva internacionala je vse preslepila, nikamor ji ne moremo zbežati. Zdaj zdaj se bo odkrušil mesecu monokel in kot drobna kresnica poletel na megleno mesto, prižgal oči zmaju, zarenčal sredi teme.

Zmaj je odprl žrela, sedem glav ima. Ognjeni zubelj je preslepil zmajev tramvaj, zmaj poskakuje sredi tramvaja, poje internacionalo.

Lenart si je kupil sladoled, zmaj si je kupil cigarete.

»Ste že slišali, mati mu je umrla!«

»Mati moja!«

»Tramvaj je iztiril... Sneg... Veste... Pogreb.«

Zmaj pleše sredi tramvaja. Zmaj si je zapel suknjo, poraval hlače.

Zmaj je pomežiknil z levim očescem, zakolobaril sredi množice.

Lenart je prebledel sredi zasnežene pokrajine. Sredi neba je zarisalo živi bič, tri zvezde so krona jeklenega vozla. A to se skozi meglo ne vidi. Lenartova lobanja poka od udarcev.

Zmaj je okamenel sredi otroškega igrišča. Droben pljusk. To pljuva zmaj. Štrbunk. Sedaj se je potopil v ribniku. Samo sedem glav se vozi nad vodno gladino.

Internationala je preplavila duše otrok. Sedaj gre zmaj na žale.

Zmaj ima velik trebuh. Zmaj je gospod in družinski oče. Iz Lenartovih mravljic se rojevajo ob koncu poletja debeloglavi zmaji.

Zmaj bo obiskal svoje otročiče. Lenart bo prebledel, zajecjal:

»Oprostite gospod, vozno karto sem že kupil. Na žale se peljem. Pogreb.«

Zmaj bo stresel glave, internacionala bo zadonela preko tramvaja. Šipe bodo popokale, ženske bodo zatarnale, tramvaj bo iztiril sredi polja, pred žalami.

Zmaj bo pogledal vozno karto, se zazrl Lenartu v oči, siknil:

»Zakaj si skril mravljice v glavo?«

»Oprostite, gospod!«

»Za ta prestopok hudo kaznujemo!«

Lenartove mravljice bodo poplesale; Lenartova notranjost se bo, velik svinjski mehur, napihnili in spet skrčila v nič. V nič. Lenart bo prebledel, klecnil sredi tramvaja.

»Vode...«

»Srčni napad...«

Zmaj se bo razkoračil sredi tramvaja, njegove policijske oči bodo Lenartu prebodle dno srca.

»Vode...«

»Človek umira... Tramvaj je iztiril...«

Zmaj poje internacionalo. Vse šipe je razneslo.

Pogreba ni bilo. Zmaj je bil od sile jezen, mravljice so nestrpne, Lenart pa je žalosten.

Ponoči popokajo cestne svetilke, Zmaj se peni sredi ulice.

Na tramvaju se vozi velika armada; vojak pri vojaku gleda mrko na ulico.

Snežni metež postane opolnoči zelo močan: zmaj drsa s trebuhom po pločniku.

Iz Lenartove glave lazijo drobni zmajčki. Zlati petelin je zakikirikal na Lenartovem zelniku. Zmaj se je prekopicnil v zraku, treščil na ulico: zlate iskre so presvetlile nočno temo.

Zmaj si je nadel očala: zelo je vesten. Z mastno krpo briše prah s pločnika. Vse moramo očistiti! Nikakršnih smeti ne smemo pustiti za sabo!

Zmaj požvižgava internacionalo. Zdaj se je dvignil s pločnika, zdaj je zažarel v polmraku.

To je svitanje! Zmajeva glava se je zablestela, veliko sonce, ob koncu nočne teme. Zmajev rep se je zablskal na vetrovnem nebu. Zmajev trebuh je posvetil skozi temo. Zmajčki so presekali Lenartovo lobanjo, kriknili internacionalo, Lenart se je zgrudil mrtev po tleh.

Zmaj je planil na Lenartovo truplo, zakikirikal internacionalo, v zmajevih očeh se je prižgal zlati petelin.

Zmajčki so se zablskali, zeleni angeli, sredi teme, sedaj je postalo sonce zmajevo oko, prisvetlikalo se je izza noči.

Srebrna internacionala je prebarvala rumenino nastajajočega dneva: to je bila budnica.

Armada na tramvaju je nabila top: elektrarna je eksplodirala, katedralo je razneslo. Vse žarnice mesta so počile s čudnim pokom: to je bil zmajev glas.

Dan je postal krvav; nekaj se je sesulo na človeka.

Armada na tramvaju je ponovno nabila top; tramvaj je strašno privozil izza ovinka; sredi tramvaja armada, sredi armade top, sredi topa zmajeva glava. Nekaj se je sesulo na človeka; top je zagrmel, tramvaj je eksplodiral, zakikirikal internacionalo, izpod tramvaja se je prizibal veliki zmaj.

Zmaj je zatelovalil po zraku, sredi cerkvenega zvonika se je spočel droben zmajček.

Zmaj je splezal na zvonik: zvonik se je zazibal pod zmajevo težo. Zmaj je pobožal zmajčke, odprl vseh sedmero gobcev, iz njih je švignilo sedem ognjenih krogel, sedem vročih sonc.

Snežni metež je bil mimo; poletje se je pobliskalo iz snežnega meteža padlo na zmajevo glavo, ki je zažarela v jutranjem soncu.

Lenarta so pokopali: zmaj je zapel internacionalo, sedem sonc je poplesalo po nebu, udarilo proti starinskemu soncu. Starinsko sonce se je sesulo v sončni prah, iz prahu je zrastle velika roča, padla na zmajevo glavo.

Zmaj je zakričal, armada je zgorela v iztirnem in razbitem tramvaju, zmajčki so odšli na poletno potepanje, gojzarice in dokolenke po zadnji modi.

Zmaj ima velik trebuh, zmaj je dober družinski oče.

V pumparicah drsa po božjih poteh, čutarica z žganjem mu binglja na prsih. Zmaj poje internacionalo; velik križ je z njim.

Zmaj bliska z očmi, se meče čez travnik; zdaj je vrh griča, zdaj utone v globoki dolini.

Zmaj koraka čez slovensko zemljo. Zmaj koraka s titovko na glavi po božjih poteh slovenske zemlje. Zmaj si je ogulil kolena na slovenski zemlji. Zmaj si je obrisal hlače na slovenski zemlji. Zmaj se je najedel makaronov na slovenski zemlji.

Zmaj je končal s petjem internacionale na slovenski zemlji.

Sedaj je spet zima. Vsi zmajčki so umrli; zmaj je štrbunknil v ribnik, utonil.

Sedaj nam je dolgčas. Sedaj nimamo niti zmaja. Sedaj nimamo ničesar.

Reveži. Z gorjačo vas bo treba!

SEDEM ŠOFERSKIH

V Italiji je vsako leto skoro 10.000 smrtnih žrtev prometnih nesreč. Zato se je italijanski avtomobilski klub obrnil na javnost za pomoč pri vzgoji voznikov motornih vozil. Tudi Cerkev pomaga. Škof iz Verone je svojim duhovnikom naročil, naj pridigajo o grehih šoferjev. Bolonjski kardinal Lercaro je opozoril svoje vernike, naj se teh grehov tudi spovedujejo. Zelo so se zavzeli za vzgojo voznikov jezuiti.

Veronski škof Carraro je sestavil tudi seznam sedmih poglavitnih grehov šoferjev. Ti grehi so:

- 1. nepoznavanje cestnih prometnih pravil,*
- 2. voziti v nesposobnem stanju (za-span, bolan, vinjen) in predrzno pre-hitevati,*
- 3. napačno presojati razdalje in sla-bo zavirati,*
- 4. biti grob do prometne policije in do drugih šoferjev,*
- 5. gnečo prometa še povečevati,*
- 6. izsiljevati prednost,*
- 7. po nesreči zbežati.*

Trste poganjajo

SLOVENSKEGA
ŠOLSTVA

Še preden je bila odprta kaka slovenska osnovna ali srednja šola, je bilo po časopisih mnogo preprirov, sumničenj in podtikanj; enkrat proti organom ZVU, drugič proti temu ali onemu sodelavcu, zlasti pa proti strokovnemu svetovavcu za slovenske šole pri Prosvetnem uradu ZVU dr. Srečku Baragi. Na očitke je prosvetni načelnik stotnik Simoni odgovoril takole:

ZVU je izdala odlok o ustanovitvi osnovnih in srednjih šol v materinskem jeziku učencev za področja Trst, Gorica in Pulj. Te šole nadzoruje Prosvetni urad ZVU;

Za te šole velja italijanska šolska zakonodaja, v kolikor pa ne ustreza in nasprotuje, more ZVU te zakone razveljaviti in nadomestiti neodgovarjajoče;

Italijansko prosvetno ministrstvo nima oblasti na tem področju:

Navodila ZVU določajo, da so šolski nadzorniki edino priznana šolska uprava in samo šole, ki jih bo priznala ZVU, bodo smele delovati v javnih šolskih poslopih;

Častnik za šolske zadeve dela po smernicah ZVU in ne bo oviral razvoja šol;

Dosedanje delo častnika za šolstvo je sad dvoletnih izkušenj po Evropi. Napadi na stotnika Simonija so plod pomanjkanja točnih informacij;

Splošni Ukaz št. 11 ne ogroža napredka in demokratičnih uspehov slovenskih šol. Šolam ni predpisana izvestna politična strankarska usmerjenost. Zato se šolam ni treba bati za njihov uspeh;

Vsak nadzornik in vse osebe je odgovorno, da se v šolah ne bodo učili fašistični nauki, prav tako pa tudi ne protizavezniška propaganda;

Za vse otroke in mladino bodo odprte slovenske šole;

Šole bodo ustanovljene, v skladu s številom prebivalstva. Avstrijski zakon je določal 40 otrok v razdalji na 4 km; mi pa smo število skrčili na 25;

Šolska obveznost traja od 6 do 14. leta;

Šolska nadzornika prof. Rubini za Trst in prof. De Vetta sta dobila »nulla osta« od slovenskega in italijanskega Narodnoosvobodilnega odbora;

Slovenskemu šolskemu odboru pri Slovenskem narodnoosvobodilnem odboru smo izročili prošnjo za primerne šolske knjige za slovensko osnovno šolo. Toda slovenski zastopnik g. Pahor jih ni nikdar predložil temu uradu, ki jih je zahteval. Zato smo se morali obrniti naravnost na Jugoslavijo za nabavo najboljših in primernih knjig;

Častnik Simoni je imel stike z zastopnikom za slovenske šole g. Pahorjem, Sestankov je bilo več. Po Ukazu šte. 11 pa je g. Pahor in šolski odbor sporočil Simoniju, da odklanja nadaljnje sodelovanje z ZVU in z zakonitim šolskim nadzornikom. Sodelovanje so odklonili tudi posamezniki. Prof. A. Budal, ki ga je Slovenski narodno-

osvobodilni odbor pismeno predložil kot kandidata za slovenskega šolskega nadzornika, je podal ostavko na to mesto, ko ga je ZVU imenovala za slovenskega šolskega nadzornika. Na njegovo mesto smo imenovali prof. Kacina. Slovenskemu odboru smo uradno sporočili, da bo na enako mesto v Trstu imenovan g. Pahor. On pa je odklonil sodelovanje in zato je prišel v poštev drugi kandidat;

Italijanščina ne bo obvezna že v I. razredu in na šolah ne bo 90 odst. italijanske zgodovine;

Italijanščina se bo začela poučevati šele v III. razredu, prav tako pa tudi slovenska zgodovina;

Knjige bomo rabili, kar bomo najboljšega dobili;

Med Italijani in Slovenci naj vlada tvorni sporazum;

Držati pa se je treba odlokov ZVU.

Tako je odgovoril stotnik Simoni na očitke, ki so padali nanj in na njegovo delo. V teh Simonijevih izjavah je seveda veliko nejasnosti. Tu se moram najprej dotakniti vprašanja, kdo nam je šole dal. V letošnji prvi številki Mladike sem zapisal, da ima otrok pravico do izobrazbe v materinem jeziku. Pri tej osnovni pravici še vztrajam, pa naj jo kdo zavija in išče in krivi izjave, kakor hoče. Na koncu koncev vseh modrovanj pa je na ozemlju ZVU bil potreben ukaz ZVU, ker je bila ta dejansko upraviteljica tega področja. Ne smemo namreč pozabiti, na koga smo naslavljali številne prošnje pa tudi zahteve o šolskih zadevah. Res je pa tudi, da imamo to, kar smo si znali izvojevati. Najbolj nejasno je vprašanje o šolskih nadzornikih. ZVU je hotela imeti le eno skupno šolsko upravo, ki naj bi imela dva oddelka: slovenskega in italijanskega. Ker je italijanska šolska uprava že delovala, so tej obesili še slovenski del in so oba voditelja, v Trstu in Gorici tudi imenovali z naslovom šolski nadzornik. Nadzorniki pa so tudi tisti, ki nadzorujejo osnovne šole. Če sta bila že imenovana šolska nadzornika za Trst in Gorico, Rubini in De Vetta, zakaj je ZVU še ponujala mesti šolskega nadzornika Budalu in Pahorju, če pa ista uprava ni imela namena ustanavljati samostojnih šolskih uprav, eno za italijanske in drugo za slovenske šole. To se vidi iz Simonijeve izjave, ko govori, da so na Budalovo mesto imenovali Kacina, ki je imel na Goriškem skrb za organizacijo slovenskih šol, uprava pa je bila skupna.

Na ponovne zahteve pri ZVU po ločeni šolski upravi v Trstu, je bilo še nekaj let pozneje povedano, da obstaja pri šolski upravi slovenski oddelek, ki posluje popolnoma samostojno. Torej le zavita zavijanja. Po ugotavljanju in začetnih težavah, kje in kakšne šole se je odpro in ker je bilo pred vrati novo šolsko leto, se je v dneh od 17. do 22. septembra začelo vpisovanje v osnovne šole. Odziv je bil nadvse zadovoljiv. Starši

(dalje na strani 57)

»Pozor! Čez pol ure bo spregovoril predsednik de Gaulle.« Televizijskemu obvestilu sledi izbor najbolj popularnih motivov lahke glasbe, ki naj pripravijo gledalca v primerno vzdušje, da bo kar se da pazljivo sledil generalovemu govoru. Medtem pa se de Gaulle, kot pravi poklicni igralec, skrbno pripravlja na nastop: urejuje mu pričesko, temnijo obrvi, izbirajo primerno uniformo itd. Vse mora biti do potankosti prirojeno okusom francoskih televizijskih gledalcev, da jih bo general prepričal in pridobil za svojo politiko. Iudi nedavne predsedniške volitve niso starega francoskega državnika izučile, da velja tudi zanj slovit nauk zgodovinarja Thiersa, ki pravi: »Ne zaupajte pod nikakršnimi okoliščinami vodstva domovine enemu samemu človeku. V nobenem primeru ni važno, kdo je ta človek in kakršne so okoliščine«. Kljub vidnemu nazadovanju v glasovih, kljub udarcu, da se je moral dvakrat predstaviti volivcem, de Gaulle trmasto vztraja pri svoji naceuh, po katerih ima samo in edinole Francija pravico govoriti v imenu Evrope.

Ce trdimo, da je vloga, ki jo je igral francoski general med drugo svetovno vojno, sila pozitivna za dokončno zmago zaveznikov nad nacifašistično diktaturo, nikakor ne moremo trditi kaj podobnega za dobo, ko je de Gaulle prevzel na svoje rame politično usodo Francije 13. maja 1958. Četrta republika, ki je nastala v trenutku ljudskega upora proti nacističnemu nasilju 26. avgusta 1944, ko je de Gaulle vkorakal na čelu partizanskih in zavezniških vojaških sil v Pariz, je odumirala z Renjem Cotyjem, zadnjim predsednikom parlamentarne republike. Maja 1958 je kriza v notranji in zunanji politiki dosegla višek. Francija se je morala v povojnih letih odpo-vedati skoraj vsem kolonijam. Ko pa je prišel na vrsto Alžir se je del vojaštva z generalom Massu-om uprl ukazom vlade in ni hotel zapustiti Alžira. Velik del Francozov se je tedaj spomnil na de Gaulle, ki bi edini lahko spravil državo iz zagate. Tedaj je general izjavil: »Jaz, Charles de Gaulle, sprejemam nalogo!«, v istem tonu, kot pred stoletji Ivana D'Arc. S tem pa se je pričela doba pete ali de Gaullove republike.

S prevzemom oblasti pa je Francija zadobila kaj čudno državno naravo, ki je v Evropi ne moremo primerjati nobeni drugi državi. Teoretično je Francija demokratska republika, praktično pa se še najbolj približuje diktaturi. Vendar pa de Gaullova diktatura nima namena s silo krotiti prebivalstva, pač pa preprečiti, da bi politične stranke ne dobile toliko na moči, da bi lahko zavladatale brez razsvetljenega monarha — generala de Gaulle.

De Gaulle je ob nastopu svoje politične funkcije podedoval izm-ozgano Francijo, ki je bila trinajst let po končani svetovni vojni še vedno zapletena v razne večje ali manjše lokalne vojne v svojih, čeprav zmanjšanih kolonijah. V zameno za izguojene prekomorske dežele je želel dati general Francozom občutek veličine v zunanji politiki. Po zmagi nad desničarsko organizacijo OAS (Organisation de l'Armée Secrète), ki je nastala leta 1961 z namenom, da prepreči s sabotažami pogajanja med alžirskimi nacionalisti in de Gaul-lom, je general pričel z uresničevanjem svoje zunanje politike. Da bi izoliral Veliko Britanijo je pričel s politiko smehljaja do Nem-čije, ki se je konkretizirala v podpisu francosko-nemškega prijatel-stva. »Tega dogodka se morajo veseliti vsi narodi Evrope,« je tedaj dejal general, »toda le narodi celine, kajti Anglija je otok.« Pri tem je verjetno mislil na Izajjev izrek: otoki naj molče.

Da bi dokazal pomembnost Francije v evropski politiki, predvsem pa avtonomnost od Združenih držav, je pripravil francoski atomski program. Ker njegovemu načrtu niso sledile ostale članice »male Evrope« je spravil v nevarnost obstoj Evropskega skupnega tržišča. Z zmago laburistov v Angliji se je prepričal, da mu Britanci niso več tako nevarni, zato je pripravljen pogajati se za njihov vstop v »malo Evropo«. S tem je hotel tudi ublažiti napad na Združene države s pretnjo, da se bo Francija umaknila iz zavezniške vojaške obrambne organizacije NATO, če mu ZDA ne dajo vrhovnega povel-stva nad vsemi vojaškimi edinicami, predvsem pa nad ameriškimi, ki so oborožene z jedrskim orožjem.

Od svojega prvega nastopa maja 1958 vztraja francoski general na stališču: »V Evropi mora imeti prvo in glavno besedo Francija, v Franciji pa jaz, Charles de Gaulle«. Premisa je logična: Francozi slepo zaupajo generalu — čeprav danes mnogo manj, kot pred leti —, toda zaključek je prav gotovo zgrešen: ostali zahodno-evrop-sti narodi in Združene države niso Francozi in mu zaupajo le toliko, kolikor je zaupanja vreden.

SASA RUDOLF

ZGODOVINA SLOVENSKEGA ŠOLSTVA

in otroci so odločno izpričali, da že-lijjo imeti šole v svojem jeziku. ZVU je nato 8. oktobra izdala upravno navodilo šte. 8, ki je bilo nato ob-javljeno v Uradnem listu ZVU šte. 12 z dne 15. februarja 1946

Pod črto: V Slovenskem klubu v ulici Geppa je 1. marca t. l. imel g. Drago Pahor drugi del predavanja o obnovitvi slovenskega šolstva na Tržaškem. V svojem uvodu se je spo-taknil ob Mladiko, dasi je ni imeno-val in iz mojega prispevka Zgodovina slovenskega šolstva (Mladika, št. 1 - 1966) iztrgal le naslednji stavek in se nad njim zgražal in 3. marca še v Primorskem dnevniku razpisal: »Kjer so imeli Nemci oblast v svojih rokah, so skušali popraviti krivice, ki jih je Slovencem zadal fašizem.« Prav nič pa ni isti predavatelj pove-dal in zapisal, da takoj za piko na-daljšujem: »Nemci so bili pripravlje-ni dati šole, obenem pa izkoristiti stanje sebi v prid. Kdo naj verjame dvojni meri, ki jo je imel Nemec za Slovence na Gorenjskem in Štajer-skem in pa na Primorskem?« Toliko v pojasnilo.

Pesmi Marinke Pertot

NEMI GOSTJE

Da, tudi nocoj so prišli.
Pa jih ni bilo sedem,
bilo jih je štirinajst.
In jutri,
jutri jih bo še več,
veliko več strtih,
izstradanih sirot.
Nemo bodo stali,
zrli z osteklenelimi očmi
ter stezali izsušene roke.
A kaj naj vam dam jaz,
vam, od lakote prebičani,
živi okostnjaki?
Zakaj, ne lepih besed,
kruha prosijo te
velike, črne oči.

SMREKA SE NE UPOGNE

Upognila se je smreka
pod težo snežne plasti,
a pod nje težo ne ječi;
tiho zbira svoje moči,
da se osvobodi,
da uravna svoj vitki stas,
da pokaže
svoj prerojeni obraz...
Ne, ona ne ječi,
ona samo zbira moči,
da se osvobodi.

ZLOČIN NAD ČLOVEŠKO SVOBODO

13. septembra 1965 so v Moskvi aretirali dva sovjetska pisatelja, Andreja Sinjavskega in Julija Daniela, ker sta pod psevdonimom Terc in Aršak na Zapadu objavljala svoja dela. Izredno ostra obsodba nekega sovjetskega sodišča, ki je bila nedavno nad tema pisateljima izrečena, nas pravzaprav ne preseneča: ta samo potrjuje naše mišljenje, da se barbarske metode nekdane caristične policije vneta nadaljujejo, saj sovjetska sodišča tudi po Stalinovi smrti pošiljajo neprijetne duhove v Sibirijo »na počitnice«. Tretji pisatelj, nad katerim so zadnji čas zlomili bič besa, pa je Valerij Tarsis, ki je prav tako znan na Zapadu. Ta je opozoril še na druge metode, s katerimi se lahko ukroti nepokorne. Saj so ga sovjetski oblastniki zdravega utaknili v bolnišnico za duševno bolne. Nad tem pisateljem je sovjetski režim uporabil še eno, že v carski Rusiji velikokrat preizkušeno metodo, Tarsisa so namreč enostavno izgnali iz domovine.

Barbarske metode, katere so uporabili proti literarnemu delu teh treh sovjetskih pisateljev — toda podobnih primerov je v Sovjetski zvezi in po drugih komunističnih državah, med drugimi v Jugoslaviji — Mihajlov, Džilas, primer Perspektiv — še več, razkrivajo tragičen položaj intelektualca v totalitarnem režimu. Vprašati se moramo, kakšna je človeška podoba marksizma, kakšen je njegov humanizem, če si drzne počenjati take stvari.

Večkrat povdarjajo, da je osnova marksizma humanizem. Znani marksistični filozof Adam Schaff pravi, da je »človek največja dobrina« in da je potrebno nastope proti posameznikom in skupinam, nastope v imenu »višjega interesa« čim bolj omejiti. Po željah marksistov bi moralo biti bistvo marksizma novi ljudje, pristnejši, humanejši kot v prejšnjih družbah. Žal pa se vidi, da je ogromna, skoraj nepremostljiva razdalja med teorijo in prakso. Na eni strani pobožne želje po popolnejšem novem, boljšem svetu, po novem človeku, na drugi strani krvava vsakdanjost s terorističnim preganjanjem, sodnimi procesi, bestialnimi izgoni. Grozi resna nevarnost, da ne bo »iz novega sveta« nastalo nič, če bo ostal — kot Hitler — pri lepih besedah in slabih dejanjih. Kardinalni nehumanizem lahko popolnoma zavre razvoj v velikem delu sedanjega sveta.

Danes je popolnoma jasno, da mora zapadni človek preseči zgrešeno prakso totalitarnega marksizma. Zavedati se moramo, da nismo le posamezniki, temveč tudi družbeno bitje, ki mu usoda posameznika ne sme biti deveta briga. Na to večkrat pozabljamo. In tu je marksizem opominjal. Dejavno krščanstvo pa itak popolnoma pravilno zahteva od vsakega človeka brezpogojno ljubezen do svojega bližnjega. Na eni strani se moramo zavedati, da so bile komunistične socialne zahteve popolnoma upravičene, po drugi strani pa moramo vedeti, da je marksizem danes v zagati. Sicer govori o novem človeku, dejansko pa ne najde vsebine za tega novega človeka. Poskusi nekaterih mlajših, nedogmatičnih marksistov, se do danes niso posrečili. In na tretji strani vedno bolj vstaja strašna sila — kitajski dogmatizem — v bistvu fašistično polvojaško gibanje, ki lahko potegne svet za več stoletij nazaj. Naša naloga bi bila, da namesto marksistične definicije, ki pogojuje človeka a priori kot produkt obstoječih socialnih razmerij in že v osnovi pobija vsako večstopenjsko tolmačenje človekove podobe postavimo mnogo širšo definicijo. Življenja se ne da dojeti zgolj z racionalistično razlago, nekaj definicijami o socialni determiniranosti, privlečenimi iz ropotarnice pozitivizma, in z nekakšno etiko dela, ki meri človekovo ustvarjalnost z ekonomskimi vidiki. (Vprašajmo pristojne, kako bodo izmerili vrednost pisateljevega dela? Je to neskončno vredno ali ničvredno? Ali je pisateljevo delo že pravo ko-

munistično delo, katerega vrednost je neizmerljiva?) Zdi se torej, da sovjetske obsodbe pisateljev izvirajo v bistvu že zaradi tega, ker marksisti ne vedo, kaj je človek in kaj je resničnost. Literatura, ki prikazuje človeka večdimenzionalno, v vsem tragičnem cirkulusu vitiosusu resnice, je za njih politična veleizdaja. Človek pa žal — kot smo že rekli — ni izmerljiv zgolj s socialno pogojeno razlago. Resničnost ni le to, kar je, temveč tudi to, česar ni in kar šele bo ali ne bo. Resničnost so tudi naša hrepenenja in naši podzavestni svetovi in tista strašna absurdna dejanja, katera ta ali oni napravi tu in tam v življenju, ne da bi si jih znal razložiti. Vsega tega marksizem ne zna in noče zajeti. Njegov človek je omejenec, prikovan na zemljo, brez vsakršne metafizične rasti v neskončnost. Tako manjkajo marksizmu nekatere bistvene komponente. Če si jih bo pridobil, bo prerasel samega sebe; postal bo, združen z drugimi podobami, sveta neka POPOLNOMA NOVA VSEBINA. Ta nova vsebina pomeni, kot pravi češki marksist Jiri Hájek, popolnoma nov, dinamičen mit, ki bo nadomestil starega in statičnega. Ta novi mit bo identificiral konkretnega in popolnoma navadnega človeka našega časa s celotno preteklostjo in sedanjostjo človeštva.

Zdi se pa, da je do te nove Vsebine še zelo daleč. Obsodbe sovjetskih pisateljev to domnevo samo potrjujejo.

Knjige Abrama Terca so na Zapadu zelo znane; izšle so v več kot dvajsetih jezikih, med drugim tudi v italijanskem. V eseju »O socialističnem realizmu« (1959) je obsodil uradno sovjetsko estetiko in je drzno oznanil svojo vero v »fantazmagorični stil« in v umetnost, v kateri bo »groteskno preraslo realistično opisovanje življenja«. Po Tercovem mišljenju »bi taka umetnost najbolj odgovarjala današnjemu času. Naj nas fantastična imaginacija E. T. A. Hoffmanna, Dostojevskega, Goye, Chagalla, Majakovskega... in mnogih drugih realistov in ne-realistov pouči s pomočjo absurdnega in fantastičnega povedati resnico.« To je poetika Abrama Terca kakor jo je izpovedal sovjetskemu občinstvu in kakor jo zapadni bralec občuduje v romanih in pripovedih »Proces se začneja«, »Ledena sveča« ali »Eksperiment Makepeace«. Po mnenju mnogih uglednih literarnih zgodovinarjev je Terc poleg pisatelja Aleksandra Selženicina in pesnika Josifa Brodskega (glej Most 8) najpomembnejši talent postalistične Rusije. Njegovo iznajdljivost primerjajo z Leskovovo, njegovo grizoto satiro z Gogoljevo, njegov čut za fantastično s Kafkovim, njegova stalna zaposlitev z vprašanjem »kako naj prinesemo ljubezen nazaj v človekovo srce« močno spominja na Dostojevskega. V svojem stilu pa, kot pravita Leo Labeledz in Max Hayward, v povezavi humorističnega opazovanja človeških slabosti z izredno inteligentno razpredeno obliko groteskne komedije, je Terc umetniško čisto samostojen in ga ni mogoče zamenjati z nikomer. Kakor je zapisal neki kritik »New York Timesa«, bi moral biti v razumnem in svobodnem svetu vsak ruski pisatelj ponosen na to, da je napisal romane in pripovedi, eseje in aforizme, ki jih je podpisal neki Abram Terc.

Tercova literatura pa koncem koncev ni žaljivo sramotjenje sovjetskega režima, temveč vroča želja, očistiti ta režim nehumanistične navlake in resnično zgraditi podobo novega človeka. Da pa bi dosegel ta tako zaželeni cilj, se poslužuje nad vse učinkovite umetniške vizije, ki prikazuje resničnost v vsej tragičnosti in umazanosti, s čimer šokira. (Primerjaj podoben postopek nekaterih avtorjev v nekdanjih Perspektivah!).

Simbol generacije Andreja Sinjavskega in Julija Daniela je takojmenovana »srebrna doba ruske literature«

(primerjaj pesnitve Nikolaja Gumiljova, Most 6-7), sredi katere stoji tudi Boris Pasternak. Ta generacija, ki je doživela in preživela zadnjo vojno in tik po njej nadaljevala študij po raznih univerzah, želi vzpostaviti kontinuiteto s preizkušenimi tradicijami ruske literature, ki so spoštovale estetiko in človekovo osebnost. Sinjavski je napisal znanstveni uvod k novi izdaji Pasternakovih pesmi, ki so izšle zadnji čas. Veliko se je tudi oglašal v »Novem miru«, medtem ko je Julij Daniel deloval kot pesnik in prevajalec, pod psevdonimom Nikolaj Aršak pa je na Zapadu objavil pripoved »Postaja 7«, Tarsis pa je v svojem romanu popisal razmere v neki sovjetski bolnišnici za duševno bolne, kjer »zdravijo« politične »delinkventce».

Opozoriti je treba, da vsebuje literatura treh zgoraj omenjenih sovjetskih pisateljev visoko etično vrednost, da je torej ni mogoče primerjati z nekaterimi poskusi različnih anarhistov in nihilistov, ki se tudi oglašajo v komunističnih državah in ki so »okrasili« s svojimi ničvrednimi (tudi umetniško klavrnimi, neduhovitimi, praznimi) frazami zlasti slovensko mlajšo poezijo (glej n.p. imena Rotar, Zagorski, Hvalica, Gajšek itd.) Literatura Abrama Terca, Nikolaja Aršaka in Valerija Tarsisa prebija nehumanost komunističnega »socializma« katere žrtve so tudi slovenski mladi eksistencialisti, nihilisti in anarhisti. Literatura preganjanih avtorjev išče humanejši človeški obraz,

se bori za novo podobo sveta, v kateri bo manj krivic in neumnosti in več svobode.

Da, svobode. Zakaj proces v Moskvi ponovno dokazuje, da v totalitarizmu, pa naj bo ta fašističen ali komunističen reakcionaren ali radikalen, SVOBODA NI. Vzpostaviti človeško svobodo je zato dejanje, dialektično povezano z novo vsebino sveta. V Sloveniji so ukinili Perspektive, zaprli Pučnika. In kljub temu neki slovenski PEN-klub, v katerem ni vrste pomembnih slovenskih pisateljev, pošilja v Moskvo nekakšen protestni brzojav o preganjani svobodi. Kdor ni sposoben pri lastnem narodu in v lastni državi poskrbeti za svobodo, naj raje molči. O svobodi lahko razpravljajo samo osebnosti, ki se stalno in povsod bore za svobodo misli, izpovedovanja in dejanja in ki so notranje svobodna. Svoboda ni politična špekulacija, s katero bi radi nekakšni slovenski literatički zakrili svoje umazano perilo. Svoboda je totaliteta, je absolutno dejanje in absolutno žrtvovanje, kateremu priredi nesvoboda procese, zaradi katerega te postavi pred puškine cevi. Sovjetski oblastniki pa so koncem koncev zopet zaigrali spektakel: zopet so priredili proces — ne Sinjavskemu ali Danielu, ne Tarsisu, ne Pučniku, temveč samemu sebi. Sami romajo na zatožno klop zaradi zločinov nad svobodo, sami so se pregnali v Sibirijo; nihče jim ne bo pomagal.

LEV DETELA

KNJIGE

FILIBERTA BENEDETIČA RAZPOKE

Založništvo tržaškega tiska je z letnico 1966 izdalo knjižico v lični opremi Demetrija Ceja, (kateri bi mogli očitati le okorno platnico, ki spominja na trgovski lepak).

Pred nami so torej Razpoke Filiberta Benedetiča in ob njih se nam vsiljuje marsikatero vprašanje, ki pa smo ga prihranili za konec, ko bo ob podrobni analizi te pesniške žetve dobilo tehnejši prizvok.

Naj začnemo kar pri slovničnih nepravilnostih. Bralca namreč zaprepašča tako hladnokrvno preziranje slovničnih pravil.

Ce najdemo napake v časopisju ali v revijah, te še utegnemo opravičiti z naglico. A zbirka, ki je zorela kdove kako dolgo in ki je morala mimo kdove koliko kritičnih oces, bi morala biti vsaj v jezikovnem pogledu neoporečna. Tu imamo vse: napačno uporabo svojilnega zaimka (vsi veste vaše besede... str. 41); za nikalnico ni genitiva (ni razneslo moj pepel — 77; eno ne bom pozabil — 1; neha pripovedovati revščino — 12); napačni skloni in napačen besedni red (zagrizel sem se v tvoja usna — 17; adijo prijatelji se nisem ustavil pri vas — 81; mladost sokol adijo se nisem ustavil pri tebi); napačno uporablja določno obliko pridevnika (bi vate dahnil žarek, malo besedo); večkrat se poslužuje nedoločnega člena kot Trubar (jaz sem en Slovenec na križišču — 20; ena varianta — 73); najbolj neverjetna pa je tale: zaradi ker — 61.

Ce zatismemo eno oko ob Benedetičevem slabem poznavanju slovnice, ga pa ne moremo ob njegovem nepesniškem jeziku. Tu se v isti pesmi brez zardevanja družijo izbrani izrazi z besedami iz nižjega pogovornega jezika in popačenkami, kar vsekakor umetniškemu učinku takšne pesmi ni v poseben prid. Mestoma tako druženje učinkuje naravnost komično, včasih pa nas draži takšno pomanjkanje dobrega okusa pri nekom, ki hoče biti pesnik. Samo majhen cvetober:

Plasti globin... packajo obrise, (pesniško?)

se valijo z okornostjo svinčenih gor (kot ti verzi!)

Si sama. Nepopravljivo. (časnikarsko)

Preko sten lilasto sočnih (nič ni manj sočnega kot prav lila barva!)

Češnje so zrasle rdeče žgoče ne pokveka (pokveka v botaniki?)

Moj poklon življenje (kakor bi nagovoril damo iz 19. stoletja)

Partizanka revščina (poklon za partizanko?)

Duša... nasičen pivnik (pivnik prvič v slovenski poeziji!)

spomin bodalo se vije iz tebe (kako se bodalo vije iz duše?)

Ritmi praskajo rano še neumito (iz medicine)

napalm (še nikoli slišali)

igle spominov štrleče iz teh cest (zelo nazorno)

ZBORNİK

ZBORNİK SVOBODNE SLOVENIJE 1966. Izmed vseh koledarjev, kar smo jih prejeli in videli za to leto, je gotovo koledar Svobodne Slovenije najbolj bogat in obširen. Že sam nosi naslov zbornik. Koledar je na koncu le dodan na dveh straneh. Zbornik obsega 405 strani in še dodatek tako, da naraste na 416 strani. Kaj nam prinaša? Najprej je na 56. straneh podana osebnost dr. Janeza Ev. Kreka. V tej razpravi je dr. Brumen zbral in uredil vse, kar mu je bilo dostopno in na razpolago o Kreku. Doslej je o Kreku na tak način bilo le malo pokazanega. Sledi prispevek dr. Antona Podstenarja Boj slovenske manjšine v krški škofiji na Koroškem — Avstrija za verski pouk otrok v slovensčini. Pisec članka nam predstavlja nenehni boj za verske in narodne pravice naših bratov na Koroškem. Slede dokumenti, razprave in pričevanja. Nato članek posvečen dr. Antonu Korošču ob 25-letnici smrti. Zelo lep in zanimiv je prispevek Naši gorniki, katerih eden, Tomaž Kralj se je nedavno ponesrečil v gorah. Vrsta anketiranih slovenskih javnih delavcev po svetu odgovarja na vprašanje: Cilji slovenske narodne politike. Slede še zapiski o Slovencih, ki so se še posebej uveljavili v svetu, literarni prispevki, spomini na zaslužne pokojnike, poročilo o političnih in kulturnih razmerah med Slovenci v Avstriji in Italiji ter slovensko življenje med izseljenci in razno.

Umetniške priloge pa so prispevali: France Ahčin, Ivan Bukovec, France Gorše, Andrej Makek, Bara Remec, Jože Vodlan in Miro Zupancič. Zbornik je že XVIII. od leta 1949 dalje.

KATEHETSKI TEČAJ

Izdal ga je nadškofijski ordinariat v Ljubljani. Razmnožil Vinko Furlan, Ob Ljubljani 34, Ljubljana. Vsebinsko: dr. Dušan Rueh, Katehizacija kot sestavni del dušnega pastirstva; msgr. Anton Smrkolj, Aktualni problemi današnje kateheze; Jože Bertonec, Katehizacija šolske mladine 1. in 2. razreda ljudske šole; Albert Metlikovec, Katehizacija v 3., 4. in 5. letniku; dr. Valter Dermota, Eksistencialni položaj mladoletnika; Franc Bole, Vzgojni postopki za mladoletnika v puberteti; Franc Godnič, Psihološke in sociološke ambientalne osnove katehizacije predšolske mladine; Franc Lasbaher, Krščanski starši in katehizacija predšolskih otrok; kratko poročilo o početku katehetskih tečajev 1965.

KONSTITUCIJA O BOGOSLUŽJU

Po konstituciji o svetem bogoslužju naj se vernikom pogrinja obilnejša miza božje besede. Ker se pa pri delavniških mašah mašni obrazci in z njimi tudi berila in evangeliji često ponavljajo, so mnogi narodi, npr. Avstrija, Češkoslovaška, Nemčija, Svica Irska, Španija, Ruanda-Burundi, Brazilija, Bolivija itd. svet za izvajanje liturgične konstitucije prosili, da bi smeli že zdaj, pred končno reformo mašnega obreda, brati druge perikope ali odlomke svetega pisma, in so to pravico tudi dobili. Tudi na zadnjem koncilskem zasedanju so pri maši, razen na večje praznike brali zaporedoma iz Apostolskih del in iz evangelija svetega Janeza. Na tečaju za prevajalce liturgičnih besedil v Rimu v lanskim jeseni je bilo to celo priporočeno.

S posebnim dekretom je zaporedno branje svetega pisma dovoljeno tudi slovenskim škofijam. Seznam svetopisemskih odlomkov je za slov. škofije isti kakor za škofije v Nemčiji.

Dekret bodo začeli v Sloveniji izvajati v ponedeljek po beli nedelji pri vseh mašah z uporabo slovenskega jezika na delavnike. Besedilo bodo vzeli iz novega slovenskega prevoda svetega pisma stare in nove zaveze (Maribor - Ljubljana 1961).

RED SVETE MAŠE

Nova oltarna knjiga, ki je bila že večkrat napovedana, je v Ljubljani izšla. V njej je predvsem ponatisnjen celotni novi Ordo Missae. Novi natis se razlikuje v tem, da so rubrike res rdeče tiskane, da je stavek še bolj pregleden in da so vsi mašnikov spevi napisani v koralnih notah in so zato bolj čitljivi.

Največja novost so slovenski hvalospevi z notami. Škofje so na predlog glasbenih svetov odobrili le slovesne napeve (razen pri maši za rajne). Natisnjeni so tudi hvalospevi brez not, tu pa dvojezično, latinsko in slovensko, kot zahtevajo rimski predpisi.

mesnati akordi (neokusno)

reka časa jaha sanje(?)

grom blisk silhueta polnokrvne razdraženosti (nepredstavljiva kombinacija)

daj mi nož pozabe (saj v pozabi vendar ni ostrine)

pero škripa po raskavem papirju

in išče pesem (to bi utegnili razložiti marsikaj)

rjuha zemlje prišita k duši (kot v modni reviji)

je trenutek sreče spet pokukal v mojo sobo (kot v otroški pesmi).

Višek neokusnosti pa vidim v tem:

Tudi mi (Slovenci!) imamo svojo deželo.

A skozi razpoko krvoskrusko

rad bi podal roko (kje je našel zvezo med nami in besedo, katere pomena menda ne pozna!)

Skušajmo se približati še Benedetičevi pesniški metaforiki. Na prvi pogled se zdi kot igrčkanje z nizanjem raznorodnih elementov v razvlečeno prozo, izvršeno v kitično obliko. Ob natančnejši analizi te metaforike in ko si poprej skušam odmisлити vse močno razvidne reminiscence (Gregorčič, Zupančič, Kosovel, Kocbek), pa morem reči z mirno vestjo: Benedetičeve podobe niso niti na zunaj učinkovite, še manj pa notranje pogojene ali utemeljene s kontekstom. Ne učinkujejo niti akustično in tudi njihova vizionarna sila je šibka. Kaj še ostane? Čusivena sila, ki jih razgibava, je blede, refleksivni element, ki tu in tam rešuje te pisane besedne stavbe, pa se ne dvigne iznad povprečja. Vsiljuje se celo misel, da bi mogli katerikoli verz zlahka in brez škode predelati:

»valovijo grivaste reke revščine« (ali ne bi lahko rekli prav tako dobro:

»plavajo ruševinasti potoki zla,«

ali:

»drvijo konopljasti slapovi bogastva«).

Ljubitelji abstraktne poezije bi utegnili Benedetiča zagovarjati, s tem da bi ga opravičevali z nekaterimi značilnejšimi predstavniki domače in tuje tovrstne poezije. Res je G. Lorca abstraktnejši od pisca Razpok. A pod metaforami velikega Spanca utripa vroča južnjaška podobovitost in posebno v originalu začutiš, kako polje skoznje kri ali jih razkrajaja muka. Neurejeno nizanje bledeh Benedetičevih podob pa pušča bralca hladnega. Pesniška sila namreč ni pregneta tega besedišča v čisto zlitino, zato ostaja svet te poezije pritalen in se loči od prave poezije kakor ruda od čiste kovine.

Če ta abstraktna metaforika nima čustvene sile, je pa morda njena moč v miselni teži? Tu bi mogli soočiti Benedetičevo refleksivno pesem s Kocbekovo. Tudi Kocbek zna biti abstrakten, toda kakšna nabrekla čutnost razgibava tiste verze in kakšen miselni razpon nas vedno znova prese- neča. Izrazito osebna jezik in slog ga poneseta često preko nam dojemljivega, a čustveno in miselno jedro njegovih pesmi meče svoje grezilo v območje občečloveškega, kjer se mu znova lahko približamo. V Benedetičevi abstraktni (in tudi konkretni) poeziji pa nista osebna niti jezik niti slog in tudi miselne širine zaman iščemo. Jezik pisca Razpok je blede in konvencionalen ter kaže premajhno kultiviranost in neznatno pesniško občutljivost in komaj zaznavno senzitivno silo. Kaj torej še ostane?

Kaj pa Benedetičeva vizionarna sila? Primerjajmo ga z J. Udovičem, ki je še abstraktnejši od pisca Razpok. Melanholični Notranjec nas pri priči obda z lirčno pajčevino svojih podob in čar njegovih poetičnih prividov nas prepriča o polnokrvnosti njegove abstraktne poezije. Ob njem nas Benedetič spominja na tiste mlajše pesnike v domovini, ki se, še preden so dozoreli za samostojno zbirko, iščejo po mladinskih revijah, ne da bi si kdo upal resno napovedovati njihovo pesniško bodočnost.

Ali naj sežemo še po najskrajnejšem primeru tovrstne slovenske poezije, po Salamunu, ki stoji že z obema nogama v grotesknem? Celo tu bi Benedetič ne vzdržal primere. Salamun je v svojem pretiravanju duhovit, zdaj sarkastičen zdaj grotesken. A ta tehnika mu je le sredstvo, da pove to, česar bi v današnjih razmerah drugače ne mogel. Dasiravno je v Salamunu dosti ekshibicionizma, nam je s svojo zbirko povedal marsikaj o občutju današnjega osveščene mladega intelektualca z onkraj meje.

Po vsem tem se lahko, mislim, mirno vprašamo: Čemu ta knjižica?

Dokler revija v stiski napravi prostor še nedozorelemu piscu, je to razumljivo, ko pa mu neka ustanova izda samostojno knjigo, se moramo vprašati: ali je bilo to potrebno? Samo v Trstu, kjer si ne moremo privoščiti razkošja, da bi med Literarnimi vajami in resno revijo imeli še mladinsko revijo, v kateri bi se umetniško izčiščevali bodoči literati, se lahko zgodi, da dobronamerni založnik vrže na trg še nedozorelo in nedognano zbirko začetnika. Tako se je zgodilo, da imamo pred seboj pesniško zbirko s 83 pesmimi, nimamo pa pesnika!

V. D.

mladika

PROSVETNO ŽARIŠČE V STAN-DREŽU.

Ko smo pred meseci poročali o otvoritvi novega župnijskega doma v štandrežu smo želeli vsem, ki so se z voljo lotili dela, da bi se njihovi načrti uresničili.

Župnijski dom sv. Andreja ima poleg dvorane z odrom tudi več prostorov za sestanke, predavanja in tudi telovadnico. Ako povemo, da je v štandrežu tudi precej mladine, ki se je strnila okrog svojega župnika, g. dekana Zorža, moramo priznati, da je dovolj pogojev, da se v štandrežu lepo razvija kulturno in versko življenje.

Od otvoritve, ki je bila 18. julija 1965 je preteklo že osem mesecev. V Domu je v tem času gostovalo več predavateljev, med temi misijonar p. Rudež, ki je govoril o svojem delu v Afriki, g. B. Breclj, ki je z dia pozitivni prikazal lepoto družinskega življenja; na sporedu je bilo tudi nekaj izbranih filmov s primerno razlago.

To je bilo vzgojno delovanje. Seveda v Domu tudi niso pozabili na miklavževanje in božičnico. Člani društva pa so se najbolj izkazali pred kratkim, ko so zaigrali ljudsko veseloigro »Divji in nedeljski lovci«. Moramo reči, da so nas v marsikateri presenetili. Med nastopajočimi so bili nekateri, ki gotovo niso bili prvič na odru. Lepa in skrbno pripravljena je bila tudi scena. Na splošno je igra prijetna in je zabavala.

Želimo, da bi v Domu še nastopali in da bi se krog mladine v župnijskem domu še povečal.

S. K.

ZAMUJENE ČESTITKE

Ker je bila ta stran druge številke že dotiskana, nismo mogli izreči čestitk tedaj, zato jih šele danes:

Dr. BOGO SENČAR je nostrificiral svojo prvo diplomsko pravo in s temljitim študijem pripravil novo disertacijo na tržaški pravni fakulteti. Z njo je potrdil svoj pravni sloves, ki ga je užival že prej. Dr. Senčarju slovenska skupnost na Tržaškem iskreno čestita.

Tudi g. IGOR KOSMINA je zelo dobro branil na pravni fakulteti tržaške univerze svojo doktorsko disertacijo, ki obravnava pravni položaj slovenske manjšine. Mlademu doktorju čestitamo.

Na geološki fakulteti padovanske univerze pa je dosegel doktorski naslov g. NEREJ VELJAK. Tudi njemu čestita slovenska mladina.

Z »L'UNITA« V ŽEPU

Že večkrat sem videl enega ali drugega slovenskega izobraženca ali izobraženko, ki je ponosno moel pred seboj »L'Unità«, glasilo ital. komunistične partije. Zvedel sem celo, da je nek slovenski človek, ki je bil pred kratkim v Rimu, ponosno hodil po vatikanskih muzejih z »L'Unità« v žepu in so se stražarji spogledovali. Se ital. komunisti niso tako ponosni! Komu koristi tak ponos? Primorskim Slovincem verjetno ne.

e. l.

Vprašanje je, ali je sploh to ponos. Ali ni to bolj pomanjkanje takta in neke obzirnosti, ki sta potrebni za sožitje med ljudmi? Svojo zagledanost in vsiljivo propagando, če že mora biti, lahko manifestirajo ob primernejšem času in na primernejšem kraju. Na vsak način je dokaz duševne revščine, če hoče nekdo dokazovati, da je edina njegova duhovna hrana en sam časopis. A predvsem je tu vprašanje takta in razbijanja. In če mislimo na to, drži, da to ni pravi ponos in da Primorskim Slovincem tako početje ne daje iz-

pričevala, da so takti in da imajo posluh za primerno vedenje v določenem okolju. Končno namreč le povsod kjer smo, predstavljamo in to vsakdo izmed nas, svoj narod, oziroma Primorske Slovence.

SLOVENŠČINA NA RADIU

Zelo pogosto čutimo premajhno skrb za lepo slovenščino na radiu. Tako v poročilih, kakor tudi sicer v sporedih so zelo pogosto stavki, ki sploh ne zvene slovensko, včasih pa so seveda tudi zelo hude slovnične napake. Ali res ne bi bilo mogoče, da bi vsi naši časopisi in revije stalno opozarjali na lep jezik?

L. T. šolnik

Vabimo, da konkretno zapisujejo naši bralci največje napake, ki jih slišijo. Morda bi kazalo na te napake potem opozoriti in na ta način pomagati do izboljšanja. Čeprav ni to stvar poslušavcev, ampak radijske postaje same, kajti med drugim je to pač njena dolžnost, pa vendar s konkretnimi primeri ne govorimo v prazno.

ŽENA IN DOM

KAKO POSTANEŠ DOBRA GOSPODINJA

Moderna žena stoji pred težkim vprašanjem: kako opraviti delo izven doma, ne da bi pri tem trpelo gospodinjsko delo.

Danes se večina žen mora zadovoljiti z gospodinjsko pomočnico na ure in še to morda le nekajkrat na teden. Nevarno je, da je taka žena prisiljena opraviti toliko dela, da postane kmalu preutrujena in se počuti kot stroj, ki se mora vrteti brez prestanka. Zelo važno je torej, da si zna delo urediti razumno in praktično.

Najbolje si je napraviti načrt, ki upošteva posebnosti in zahteve njene družine. To se pravi, delo razdelimo v več skupin:

dela, ki jih moramo opraviti vsak dan,

dela, ki jih opravljamo enkrat tedensko

in dela, ki jih opravljamo enkrat na mesec ali le nekajkrat na leto.

Isto velja za nakupovanja ali druge opravke. So stvari, ki jih moraš kupiti vsak dan sproti, druge pa je spet bolje kupiti v velikih količinah, da zaležejo tudi za več tednov.

Za obisk pri frizerki si je najbolje določiti stalen dan. Isto naj velja za nakup obleke, perila in drugih oblačil.

Stalen naj bi bil tudi dan — morada vsaka dva meseca — za obisk pri šivilji, pri zobozdravniku, pri otrokovem učitelju itd.

Prosti čas — npr. sestanek s prijatelji, kino, gledališče, koncert, izleti, obisk umetniške razstave pa je bolje, če ne organiziramo fiksno, ker nam nepredvideni trenutki nudijo večji užitek in pomenijo večji oddih. Zelo važno pa je, da si žena take oddihe resnično privoščiti, naj stane kar hoče, ker se živci morajo sprostiti prav kakor telo mora sprejeti vase hrano.

Zbrali smo nekaj nasvetov, ki bodo več ali manj prišli v poštev za vsako od nas:

Jedilni list pripravi za ves teden. Imej za to zvezek in piši si vanj jedilni list za vse dni v tednu, najboljše za dva ali tri tedne skupaj. Če upoštevaš različne recepte za vsak dan, lahko jedilni list potem ponoviš. Seveda moraš upoštevati zelenjavo, ki je v tistem letnem času dovolj, prav tako morajo biti jedi pozimi izdatnejše (pečenke, suflé, mineštre), poleti lažje (solate, mrzle jedi itd.).

V kuhinji imej kuharsko knjigo, v kateri imaš recepte, kako lahko porabiš ostanke (dodaš omako, napraviš polpete).

Zapiši si kaj moraš kupiti. V prodaji so tablice, kjer se v abecednem redu vrste živila. Ti samo ob strani zaznamuješ, česa ti bo zmanjkalo.

Vsak dan si vpiši vse izdatke in dohodke. V trgovini vedno zahtevaj račun, da ne pozabiš številke.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Slikar: Prosim vas, povejte mi svojo odkrito sodbo o moji sliki.

Kritik: Ni vredna dva groša.

Slikar: Vem, vem, a vseeno bi jo rad slišal.

Ko je bil Charlie Chaplin v Londonu, si je kupil klobuk. Trgovec je brž dal v izložbo reklamni napis: »Naši klobuki so najboljši. Tudi kralj platna, Charlie Chaplin, nosi naš klobuk!«

Neki konkurent je ponoči nalepil na izložbo napis: »Zato se mu vsi smejejo.«

»Kje je Peterček?« vpraša očka, ko pride domov.

»Poreden je bil, pa sem ga pretepla in ga poslala v posteljo.«

»Paglavец, le čakaj me,« reče očka in gre po stopnicah. Tam se spotakne, pade in grdo zakolne. Tedaj se odpro vrata spalnice in Peterček zakliče:

»Pridi sem, očka, drugače jih boš še ti dobil.«

»Nič ni lažjega kot nehati kaditi« — je rekel Mark Twain. »Jaz na primer, sem že stokrat nehal.«

Švicarski turistični vodnik je svetoval turistu na nekem nevarnem mestu:

»Morate zelo paziti, da ne boste padli, kajti ta pot je izredno nevarna. Če pa boste vendarle padli v prepad, glejte na desno, ker je razgled v tisto smer čudovit.«

SODOBNI ZNACAJ

Povsod je povedal odkrito besedo. Pri tem je skrbno pazil, da je bil sam dobro skrit.

»Kako se obnašajo vaši novi sosedje?«

»Kot radio: nikdar jih ne vidiš, slišiš pa kar naprej.«

»Boš šel jutri na tekmo?«

»Kdo pa igra?«

»Milan in Inter.«

»Ah ne, to sem že lani videl.«

Očka je bil zelo ponosen na sinčkov inteligenco.

»Veš, draga,« je rekel ženi, »zdi se mi, da je dobil od mene svojo inteligenco.«

»Najbrž dragi,« je odgovorila ona, »jaz svojo še imam.«

Dva prijatelja, eden pri petdesetih, drugi pri šestdesetih letih, razpravljata o bližnji poroki starejšega. Nameraval se je poročiti z dvajsetletnim dekletom.

»Veš, dragi prijatelj, nič kaj ne zaupam taki zvezi. To je kakor maj in december. Kaj naj december da maju?«

»Božič,« je bil hitri ženinov odgovor.

Amerikanec ob pogledu na Sahara: »O Bog, koliko parkirnega prostora!«

»ODFRTO« GOVORJENJE ZDRAVNIKA

Po tem govoru g. zdravnika v našem Kulturnem klubu Vam moram napisati pismo. Povem, da mi gre na živce tako odprto govorjenje. Vzdite dobro, cenjeni gospodje vzgojitelji, da ni to za mladega človeka vseeno. Ali se ne vprašate, kako gre do fantje in dekleta ko se vračajo domov po samotni cesti? Človek ni narejen iz železa. Ali s tem bo svet zboljšan? Saj naši starši so bili manj poučeni in so imeli večje skrbi, kako se bodo pripravili za življenje, pa nas niso vzgojili tako. Malo bi se lahko govorilo v Klubu tudi, kako uporabljati prav denar, ker ga danes mladina preveč razsipava za zabave in ne misli, kako bo jutri.

(Brez podpisa in pozdrava)

Škoda, da pismo ni podpisano. Tako ne vemo, ali ga je res pisal mlad človek ali ne.

Menimo, da je pametno govoriti o stvareh, ki jih je obravnaval zdravnik, odkrito. Samo v medsebojnem razgovoru lahko pridemo do jasnosti in do pravih zaključkov. Menimo, da je bolje, da govori o takih problemih zdravnik kot pa da govore nestvarno, nediskretno in brez čuta za odgovornost v kakih družbah. In to se dogaja.

Menimo, da ni v splošnem takih osamelih poti, po katerih bi se vračala dekleta in fantje s predavanj. Seveda pa je tu vedno vprašanje osebne odgovornosti. Sodimo, da starši toliko svoje otroke poznajo in da pravilno presodijo, ali naj gre njihov otrok zvečer na predavanje ali ne. Kolikor poznamo položaj, v tem oziru res ni nevarnosti.

(Sodimo, da se pismo nanaša na predavanja, ki jih je organizirala Duhovska zveza z nekaj laiki za mladino in ki so na sporedu vsak petek zvečer).

ZDOMSTVO IN ZAMEJSTVO

Zelo pogosto slišim besedo »zdomstvo« in »zamejstvo«. Vendar se mi zdi, da je ne uporabljamo vedno pravilno. Mislim, da ne moremo govoriti o Koroški na primer, da je za Korošce zdomstvo, prav tako ni Primorska za nas zdomstvo. Tudi zamejstvo to ni za nas. Za me je kvečjemu zamejstvo Slovenija kot geografski pojem, če upoštevam, da je vmes meja. Mi smo tu doma in zato je tu naš dom in nas samo deli meja od ostalih Slovencev. Se manj sme seveda kdo reči, da smo emigranti, kakor sem zadnjič enkrat slišal. Student

Obe besedi se res pogosto uporabljata v napačnem pomenu. Zato bomo prihodnjič napisali daljšo študijo o tem vprašanju in bomo skušali odgovoriti na vprašanje.

R I M - Slovenski

„Hotel Bled“

ITALIJA

Lastnik Vinko LEVSTIK

ROMA - Via S Croce in Gerusalemme 40 - Tel. 777-102, 7564783

Blizu železniške postaje - Direktna zveza z avtobusom št. 3

Domača kuhinja - Vse sobe s prhami.

TVRDKA

Kerže

USTANOVLJENA LETA 1888

TRST

TRG S. GIOVANNI, 1

TEL. 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, stekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči, klasične in moderne oblike.